'મહિલા અંક'

Regd. No 3220.

તરુણ જૈન

શ્રી મુંબઈ જૈન યુવક સંઘનું મુખપત્ર

વાર્ષિક લવાજમ ૧-૮-૦
છુટક નકલ ૦-૧-૦

:: તંત્રી : ચંદ્રકાન્ત સુતરીયા. ::

વર્ષ ૩ જું. અંક ૨૦-૨૧
મંગળવાર તા. ૧-૬-૩૭.

'લગ્ન સમશ્યા.'

—રમણીક ધીઆ.

સમાજના અનેક સળગતા પ્રશ્નોમાં લગ્ન સમશ્યા એક મહાન કાયડો છે. વર્ષોજુના રૂઢી બંધનો અને સામાજીક પ્રથાઓના પાયા આ પ્રશ્નથી ચણાયાં જણાય છે.

જગતનો વારસો પ્રજા ઉત્પત્તિ અને તેના મૂળરૂપમાં આ સમશ્યા રહેલી છે. સુધરેલા સમાજનું પ્રતિબિંબ એના આદર્શમાં છે લગ્ન એ જીવનની સામાન્ય ભૂમિકા નથી.

આધુનિક જીવનને સમયના યોગ્ય પ્રવાહમાં વાળી તે દ્વારા સમાજ અને રાષ્ટ્રની સેવા કરવી એમાંજ તેની મહત્તા છે. ભુતકાળના જમાનામાં લગ્ન પ્રથાઓ ભલે સુંદર હશે પણ આજે તો તે બજારૂ વસ્તુ બની ગઇ છે. માનવતા ભર્યાં હૃદયમાં જે વિશુદ્ધ લાગણી અને પ્રેમ હોવા ઘટે તે આજે નથી.

વડીલશાહીના આ જમાનામાં બાળક અને બાલીકાના લીલામ થાય છે. એમના જીવન, આદર્શ અને ભાવિની ઝંખના એ સૌ આંખના પલકારામાં અદૃશ્ય થઇ જાય છે.

શાસ્ત્રકારોના કથન ભલે સાચા હશે. આજે તે માન્ય ગણાય પણ અનુકરણ યોગ્ય તો નહીજ. લગ્નની ગ્રંથીથી જોડાતા યુવક અને યુવતીની વય, યોગ્યતા ગુણ ઇત્યાદિની સુમેળ સાધવાની અનુપમ ભાવના આજે આકાશ કુસુમવત બની છે.

જીવનની સહચરી બનવાની ભાવના સેવતી આર્યાવર્તની બાલિકા આજે અવનતિ, વિષયવાસના, અને પાપાચારને પંથે પરવરી રહી છે. એમાં એનો દોષ નથી. કારણ એ પરાધીન છે. 'ગાય અને દીકરી જ્યાં દોરાવે ત્યાં જાય' એ આજના સમાજનું સામાન્ય સુત્ર છે. આર્યત્વની ભાવનાનો આ એકજ પુરાવો બસ છે.. એક સમય એવો હતો જ્યારે સ્વયંવર આદર્શ રૂપ મનાતો. એમાંજ આર્યાવર્તનું સાચું કુળાભિમાન હતું. આજે એ નથી. આજના લગ્ન તો વડિલોની ઇચ્છા અનુસારેજ હોવા ઘટે એજ માન્યતા ધર કરીને બેઠેલી છે. એનું પરિણામ આપણે સૌ જોઇ શકીએ છીએ, સમજી શકીએ છીએ.

એટલું તો ચોકકસ છે કે નવયુગલ દંપતિજ પોતાના ભાવિ જીવનના સુખદુ:ખના નિયામક છે. એમના સુમેળ ઉપરજ જીવનના સોનેરી સ્વપ્ના રચાએલા છે. તો પછી એમનું ભાવિ જાતેજ ઘડવાની તક કાં નથી આપવામાં આવતી ?

સૌ કોઇ સુખને ચાહે છે. એ મેળવવા પ્રયત્ન કરે છે તો આજના બાળકોએ શું ગુન્હો કર્યો જેથી તેમને અંધારામાં રાખી જીવનની ધુંસરી તેમના પર લાદવામાં આવે છે.

આજે ઘેર ઘેર કલેશ કજીયા સાથી થાય છે ? આપઘાતના કમનસીબ બનાવો શાને બને છે ? શું આપણે તેને અટકાવી શકીએ નહિ આપણા સમાજની સ્થિતિ ખરેખર અસહ્ય છે. કુળ મર્યાદાને નામે અને સત્તાના અભિમાનમાં આપણા વડીલોએ અનેક બાળક અને બાળિકાઓને અધ:પતનના ખાડામાં નાખ્યા છે. તેમના કુમળા જીવન ચગદી નાખ્યાં છે. એટલુંજ નહિ કાલના નાગરિકો ને દુર્બળ અને માયકાંગલા બનાવી દીધા છે. તેમના આત્માને નીચોવી નાખ્યા છે.

બાળક સ્વચ્છંદી બને તો માબાપે અંકુશ મૂકવો ઘટે પણ સ્વતંત્રતાના વીહારમાં પાંખ કાપવી ન ઘટે. સમાજ હીતનું સાચું દૃષ્ટિ બિંદુ એમાંજ સમાએલું છે.

લગ્ન સમશ્યાનો સાચો ઉકેલ ભાવિ લગ્નગ્રંથીથી જોડાનાર યુવક યુવતીના મીલન ઉપર રહેલો છે. એમાં લક્ષ્મી કે કુળ ન જોવાનું ઘટે, સૌના દીવસ સરખા નથી હોતા. વૈભવ આજ છે કાલ નથી, જીવનનો ભરોસો નથી તો પછી એ મોહમાં તણાવું શા માટે ?

દંપતિ જીવન ત્યારેજ સુખી અને જગતને આદર્શ રૂપ થશે જ્યારે તેઓ સુશીક્ષિત, યોગ્ય વય અને સુસંસ્કારી હશે. અને પ્રભુતામાં પગલાં માંડતાં પ્રથમ જીવનના સુમેળ સાધ્યા હશે.

યુવક સ્વાશ્રયી અને યુવતી કુશળ હોય. બન્નેના હૃદયમાં ઉચ્ચ અભિલાષા રમતાં હોય એજ ગૃહે વૈભવ સાચો વૈભવ છે. લક્ષ્મીનો મોહ, એના ભપકા એ બધું ખરેખર આદર્શ જીવનને માટે ધતીંગ છે.

આજે સારાયે ભારત વર્ષમાં ક્રાન્તિનું ભયંકર મોજું પ્રસરી ગયું છે. પ્રત્યેક માનવ હૃદયમાં તેની અસર ઓછી વતી થઇ રહી છે, અને જાણે કોઇ નવીન દીશા ઉઘડવાની નહોય તેમ અનેક પ્રકારના મંથનો આત્મા અનુભવી રહ્યો છે. સ્નેહ લગ્નના આછા પડછાયા આવતી કાલના જગતને ઘેરી વળે તે પ્રથમ આપણા વડીલો આ બાબતનો સરળ રીતે ઉકેલ લાવી ન શકે ?

તરુણ જૈન.

તા. ૧-૯-૩૭

સમાજમાં સ્ત્રીઓનું સ્થાન.

જૈન સમાજમાં સ્ત્રીઓનું સ્થાન સમાન સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. જોકે તેમાં આસપાસના સંજોગોની અસરથી પરિવર્તન થયું છે છતાં જો મૂળ તપાસવામાં આવે તો જરાયે અસમાનતા નજરે નહિ પડે. તીર્થંકર જેવાં ઉચ્ચ સ્થાનને માટે પણ સ્ત્રીની યોગ્યતા સ્વીકારવામાં આવી છે. શ્રી મલ્લીનાથ તીર્થંકર થયા એ તેનો સબળ પુરાવો છે.

જગતમાં સ્ત્રી અને પુરૂષ એ સનાતન છે. ભગવાન આદિનાથના વખતમાં જોડકાં ઉત્પન્ન થતાં અને યોગ્ય વયમાં આવતાં તે દાંપત્ય જીવન ગુજારતાં ત્યાર પછી તો કેટલાય કાળનાં હથોડાઓથી રૂઢિઓમાં પરિવર્તન થતાં ચાલ્યાં પણ સ્ત્રી સમાનતાનો હક્ક અબાધિત રહ્યો.

તીર્થંકર ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરે છે. તેમાં સાધ્વી અને શ્રાવિકાને પણ સ્થાન મળે છે. અને તે તીર્થંકર સમાન ગણવામાં આવે છે. જે સંઘમાં સ્ત્રીત્વને સ્થાન નથી એ સંઘ સંપૂર્ણ બનતો નથી.

સ્ત્રી અને પુરૂષ સંસાર રથના બે પૈડાંઓ છે. તેમાં એક પૈડું નહોય તો રથ કદિ ચાલી શકેજ નહિ. એટલે બંનેનું સમાન સ્થાન છે. સ્ત્રી વગર પુરૂષ અપૂર્ણ છે. પુરૂષ વગર સ્ત્રી અપૂર્ણ છે. આમ દરેક રીતે તપાસતાં સ્ત્રી એ પુરૂષથી કોઇપણ રીતે ઉતરતી નથી. પરંતુ નિર્બળોને હંમેશા સબળો દબાવે છે તેમ 'બળીયાના બે ભાગ ની' કહેવતાનુસાર સ્ત્રીઓની આર્થિક સમાનતા ખુચવી લેવામાં આવી અને ત્યારથી તેની ગુલામીના ગણેશ મંડાયા, ત્યાર પછીતો તેના શરીરના વ્યાપાર ખેલાયા, તેને મીલકત માનવામાં આવી. તેના ઉપર ગુલામીના સંસ્કારો લાદવામાં આવ્યા તે માટે સ્વતંત્ર પુરાણો રચાયાં અને ધર્મના નામે તેના ઉપર એ જાતના સંસ્કારો સીંચવામાં આવ્યા કે તે કદિ સ્વાયત્ત જીવન મેળવવા પ્રયત્ન ન કરે. તેનું આત્મભાન ભૂલાવી દેવામાં આવ્યું, તેની સ્હામે સતીત્વનો આદર્શ ધરવામાં આવ્યો અને પુરૂષ સમાજ જાણે કે તેનો આરાધ્ય દેવ હોય તેવી જાતની ભાવના પ્રસારાવી દીધી. પુરૂષ સમાજનાં આ જાતનાં કાવતરાંઓએ તેને પરાધીન બનાવી. નિર્બળ બનાવી. અને દરેક રીતે એ પુરૂષને આધીનજ રહે એ જાતની પરિસ્થિતિ ઉભી કરી અને તેની છાયા આપણા સમાજ ઉપર પણ પડી, પરિણામે સ્ત્રીઓ સ્હામે અમુક જાતના પ્રતિબંધો મેલાયા, જોકે એ પ્રતિબંધો સાથે મૂળ સિદ્ધાંતોને કશો સુમેળ નથી. આમ દરેક રીતે સ્ત્રીઓને પરાધીન બનાવનાર તેની આર્થિક અસમાનતાજ છે. જો તે પોતાના પગ ઉપર ઉભાં રહેતાં શીખે ઘર ગથ્થુ હુન્નર કળા અને ઉદ્યોગોની તાલીમ લે અને સ્વાયત્ત જીવન જીવતાં શીખે તો કદિપણ તેને અવગણવામાં ન આવે, પરતંત્રતામાં તેની શારીરિક નિર્બળતા પણ કારણ ભૂત છે. આમ વર્ષોથી ગુલામીના થરોથી દબાએલું માનસ પાશ્ચાત્ય પ્રદેશોનાં આંદોલનોથી જાગૃત બને છે. સમાજે એ જાગૃતિને વધાવવી ઘટે.

સ્ત્રીઓની પરાધીનતા એ આપણી આર્થિક અવદશાનું પણ એક કારણ છે કેમકે એક કુટુંબમાં ચાર માણસ હોય છતાં તેનો બોજો એકજ માણસ ઉપર પડે છે. પરિણામે આર્થિક સ્થિતિ અસંતોષકારક રહે છે. પરંતુ જો સ્ત્રીઓને યોગ્ય કેળવણી અને હુન્નર ઉદ્યોગનું જ્ઞાન આપવામાં આવ્યું હોય અને તેને સ્વાયત્ત જીવન જીવવાની તાલીમ મળી હોય તો ઘરનો બોજો સમાન વ્હેંચાય જાય અને આર્થિક સ્થિતિ સદ્ધર બને.

પ્રગતિમાન પ્રત્યેક સમાજ સ્ત્રીઓનું સમાન સ્થાન સ્વીકારી તેને દરેક રીતે તાલીમ આપી રહ્યા છે. પાશ્ચાત્ય દેશોમાં તો સ્ત્રીઓને લશ્કરી તાલીમ પણ આપવામાં આવે છે. અને ધંધાદારી દરેક ક્ષેત્રોમાં તે પોતાનો વિકાસ સાધી રહી છે, વ્યોમવિહાર જેવા ઉડ્ડયન ક્ષેત્રોમાં પણ સ્ત્રીઓ પછાત રહી નથી. આપણી સર્વદેશીય ઉન્નતિ ચાહતા હોઈએ તો સ્ત્રીઓનો સમાન હકક સ્વીકારી તેને દરેક જાતની તાલીમ આપવી ઘટે છે. સમાજનું ખાસ અંગ સ્ત્રી જ્યાં સુધી અશિક્ષીત રહેશે. તેનું માનસ પલ્ટાવવામાં નહિ આવે અને અધોગતિમાં સડયા કરશે ત્યાંસુધી સમાજ કદિ પ્રગતિ સાધી શકશે નહિ.

સ્ત્રીઓમાં પ્રચંડ શકિત રહેલી છે ભલભલાના સિંહાસન ડોલાયમાન કરવાની તેનામાં અદ્દભુત તાકાત છે. ફકત એ તાકાત કેળવવાની જરુર છે જ્યારે એ તાકાત કેળવાશે ત્યારે સમાજમાં આશ્ચર્યજનક પરિવર્તન થશે. કેટલીએ ચીનગારીઓ આપો આપ શાંત થશે સળગતા પ્રશ્નોનો નિકાલ આપમેળે આવી જશે ફકત તેનું આત્મભાન જાગ્રત કરવાની જરુર છે. અને એ ફરજ યુવકો ઉપર આવી પડે છે યુવાનોએ દરેક ક્ષેત્રમાં પરિવર્તન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. તેમાં સ્ત્રી સમાનતા પણ આવી જાય છે. સ્ત્રીઓને દરેક પ્રકારનું શિક્ષણ મળે એ જાતના પ્રયત્નો કરવા ઘટે છે. સ્ત્રી કેળવણીનું પ્રચંડ આંદોલન ઉભું કરી સમાજનું તે તરફ ધ્યાન ખેંચવાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે,

સુ ❖ સ ❖ વા ❖ તા ❖ વા ❖ ચ ❖ રા.

અકાળે અવસાન.

જૈન સમાજમાં અનેકાંતિના ઉપનામથી વિખ્યાત થયેલા ન્યાય–સાહિત્ય તીર્થ મુનિરાજ શ્રી હિંમાંશુ વિજયજી મહારાજનું ન્યુ હાલા ખાતે અકાળે અવસાન થયું છે. તેઓશ્રી ત્હેમના ગુરૂ શાસન દીપક મુનિરાજ શ્રી વિદ્યાવિજયજી મહારાજ સાથે સિંધ દેશમાં અહિંસા મહાધર્મનો વાવટો ફરકાવવા જતા હતા. મુનિરાજ શ્રી ઘણાજ વિદ્વાન અને વકતા હતા સ્વર્ગસ્થ વિજયધર્મસૂરિના વિદ્વાન શિષ્યોમાં તેમનું સ્થાન હતું. સંસ્કૃત કાવ્ય રચનામાં તેઓ ઘણાજ કુશળ હોઇ કવિ હતા. જ્યારે વિદ્વત્તાનો લાભ સમાજને આપવાનો સમય ઉપસ્થિત થયો ત્યારેજ તેમનું ભરયુવાન વયે અવસાન થયું. કુદરતનો એ અફળ કાયદો છે. આવા એક પ્રતિભાસંપન્ન મુનિરાજશ્રીના અવસાનથી સમાજને ભારે ખોટ પડી છે. અમે મર્હુમના આત્માની શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ.

અમરશહીદ બ્હેન શાંતા.

શીયળ રક્ષણુને ખાતર ઇતિહાસને પાને સ્ત્રીઓનાં બલિદાનના અનેક કિસ્સાઓ નોંધાયા છે. તેમાં વઢવાણમાં બેન શાંતાનો કિસ્સો કોઇ અજબ રીતે બની ગયો છે. ગામ્ય પરિસ્થિતિને અંગે બેન શાંતા પરોઢીએ તળાવ ઊપર લુંગડાં ધોવા ગયેલ. અને ત્યાં નિર્જનતા અને એકાંતનો લાભ લઇ કોઇ ગુંડાનો કામવાસનાનો કીડો સળવળી ઉઠયો અને શાંતાનું શિયળ લુંટવાનો મનસુબો ઘડી તેણે શાંતા પાસે નિર્લજ્જ માંગણી કરી. શાંતાથી એ અપમાન સહન ન થયું તેનું સ્વાત્માભિમાન જાગૃત બન્યું. પોતાની પાસે ધોવાનો ધોકો હતો તે ગુંડા તરફ ફેંકયો અને તેના હિચકારા હુમલાનો સખ્ત રીતે સામનો કર્યો. તેમાં ગુંડાએ પોતાની પાસેના ચપ્પુનો ઉપયોગ કર્યો અને શાંતાના શરીર ઉપર અનેક ઘા કર્યા પરંતુ શાંતાએ જરાયે મચક આપી નહિ. આ ધમાધમમાં દૂરથી કોઇનો આવવાનો ધ્વની સાંભળી ગુંડો ત્યાંથી પલાયન થઇ ગયો અને શાંતા પડી ગઇ, આ આખોએ કિસ્સો ખૂબ તપાસ માંગે છે. વઢવાણ જેવા શહેરમાં આ રીતે સરીયામ રસ્તામાં સ્ત્રીઓની છેડતી થાય અને તેને પોતાના રક્ષણુને ખાતર પોતાનો ભોગ આપવા સુધીની પરિસ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય તે કોઇ પણ રીતે ચલાવી લેવાયજ નહિ. જોકે ત્યાંના યુવાનોએ આ પરિસ્થિતિ નહિ ચલાવી લેવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. છતાં આવા કિસ્સા ત્યાં ત્રણ ચાર નોંધાયાં છે. વઢવાણ જેવા સ્ટેટમાં આ પરિસ્થિતિ ચાલુ રહે એ પોલીસ ખાતાની ચશ્મપોશી મનાવી જોઇએ. અને બેનો પણ બીજા ઉપર પોતાના રક્ષણનો આધાર નહિ રાખતાં પોતાનું રક્ષણ પોતે કરી શકે એ જાતનું શારીરિક બળ કેળવે તો આવા કિસ્સાઓ બનતા અટકી જશે. અને તેથીજ સ્થળે સ્થળે સ્ત્રીઓને વ્યાયામનું શિક્ષણ મળે એ જાતના અખાડા ખોલવાની જરૂર છે. બેન શાંતાના બલિદાન-માંથી આટલું સિખાય તો એ બલિદાન નિષ્ફળ નથી ગયું એમ જરૂર કહી શકાય.

કમળા બ્હેનને અભિનંદન.

આપણાં સમાજમાં કુમારિકાઓનો વ્યાપાર કરવો એ જાણે કે એક જાતનો ધંધોજ થઇ પડયો છે. અને સામાજીક રૂઢિઓના નામે કેટલીયે કુમારિકાઓના જીવન પુષ્પને ચીમળાવી નાંખેલ છે. જગતમાં કહેવત છે કે ''દીકરી અને ગાય જેઆજુ દોરે ત્યાં જાય'' એ જુની કહેવત અનુસાર લોભી પિતાઓ પોતાની દીકરીઓનું જરાયે ભવિષ્ય તપાસ્યા સિવાય કેવળ પૈસાને ખાતર ચાહે તેવા વૃધ્ધ કે અપંગ અણગમતા માનવીની સાથે સગપણ જોડી દે છે, અને દીકરીઓનાં જીવનની ખાના ખરાબી કરી નાંખે છે. આવી બાબતો સ્હામે હવે તો કુમારિકાઓએ બળવો પોકારવાની જરૂર છે, કે જેથી કરીને આવા લોભી માબાપોની સાન ઠેકાણે આવે. તેની પ્હેલ કરવાનો એક કિસ્સો વર્તમાન પત્રોને પાને નોંધાયો છે. અને તેમાં તે કુમારિકાને સફળતા મળી છે. વાત એમ છે કે વાંઝ ગામની કુમારી કમળાબેનનું તેના પિતાએ હજારો રૂપીયાથી એક અણગમતા જીવન સંધ્યાને આરે બેઠેલા માનવી જોડે સાટું નકકી કર્યું. કુમારી કમળીને આ વાતની જાણ થઇ. અને તેનો આત્મા બળવો પોકારી ઉઠયો. તેણે તેના માબાપને ખૂબ વિનવ્યાં. પરંતુ લાલચુ પિતાને તેની કસી અસર થઈ નહિ. છેવટે તેણે કાયદાનો પ્રયોગ કર્યો અને પોતાના મામા ઉપર કાગળ લખ્યો. પિતાનું ઘર તજી મામાના ઘરનો આશ્રય લીધો, આજે તો એ બાળા પોતાના પ્રયત્નમાં સફળ થઇ છે. અને સગપણ તોડી નાખવામાં આવેલ છે. પોતે સત્તર વરસની ઉંમરની હોવાથી પુખ્ત વયની છે. એટલે કાયદાયે તેને ઉગારી લીધી છે. પરંતુ આવાં તો છાના ખુણે કંઇક કુમારિકાઓના બલિદાનો લેવાય છે. તેવી કુમારિકા માટે કમળી બેને દ્રષ્ટાન્ત પૂરૂં પાડયું છે. તે માટે ખરેખર તેને અભિનંદન ઘટે છે. તેની હિંમત ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે. દરેક કુમારિકાઓમાં આ રીતે હિંમત કેળવાય એ જરૂરી છે. જ્યારે પ્રત્યેક કુમારિકાઓ આ જાતનું સ્તુત્ય પગલું ભરશે ત્યારે વૃદ્ધલગ્ન, બાળલગ્ન અને કન્યાવિક્રય આપો આપ અદ્રશ્ય થશે. બેન કમળીનું દ્રષ્ટાન્ત જળતી જ્યોત બની દરેક કુમારિકાઓના હ્રદયમાં પ્રકાશ નાખી પોતા પર થતા અત્યા-ચારોની સ્હામે થવામાં પ્રેરણા કરે અને માબાપોની સાન ઠેકાણે લાવી ગુલામીના પડદા ચીરે એજ અભ્યર્થના.

અમારો આવતો અંક તા. ૧૫–૭–૩૭ના દિને બહાર પડશે. અને તેમાં છેલ્લા ત્રણ અંકો ૨૨–૨૩–૨૪ નો સમાવેશ થશે અને ત્યાર પછી તરૂણ આરામ લેશે. આજની પરિસ્થિતિએ તેમ કરવાની તરૂણ ઉપર ફરજ પાડી છે. છેલ્લા વરસમાં તરૂણે પોતાની રીતે સમાજની સેવા કરી છે. અને હવે પછી જ્યારે જ્યારે જરૂર પડશે ત્યારે આરામને તિલાંજલી આપી તરૂણ પોતાની ફરજ સંપૂર્ણ રીતે અદા કરશે.

આજના પુરૂષનું માનસ

શ્રીમતિ અરૂણાબ્હેન પરીખ.

સરલા ! હું ત્હને સાફ સાફ કહું છું કે ત્હારે અમીચંદની સાથે બીલકુલ સંબંધ રાખવો નહિ, સ્ત્રી થઇને પુરૂષો સાથે હરવા ફરવામાં જરાયે શરમ નથી લાગતી ? તારા જેવી કેળવાયેલી સ્ત્રી સાથે લગ્ન કરીને હું સુખી થયો નથી, રોજ રોજ તું મારાથી દુર થતી જાય છે. તારા પુરૂષ દોસ્તો અને સ્ત્રી દોસ્તો સાથે આખો દહાડો ગડમથલ કરતી હોઇ મારી ખબર લેવાની પણ ત્હને ફુરસદ નથી, આજ સુધી તો મેં એ બધું મુંગે મોંઢે સહન કર્યું છે પણ હવે એ નહિ બની શકે, સમજી ? લોકો પણ કેટલું બોલે છે છતાં મ્હેં તેની પરવા કરી નથી હવે મારી ધીરજ ખુટી ગઈ છે.

એટલે ત્હમે કહેવા શું માંગો છો ? સરલાએ કહ્યું.

હું એ કહેવા માંગુ છું કે હું તારો ધણી છું હું ત્હને કહું અને તારે એ માનવુંજ જોઇએ. મ્હારી ઇચ્છાને તારે માન આપવુંજ જોઇએ. આર્ય સંસ્કૃતિ પતિને પરમેશ્વર મનાવે છે. તારે એ રીતે કુટુંબની સેવા ઉઠાવવીજ જોઇએ. બહાર પરપુરૂષો જોડે હરવા ફરવાનું સ્ત્રીઓને માટે બરાબર નથી. તેણે તો ગૃહનો બોજો ઉઠાવવો જોઇએ. ઘરનું તમામ કામ ઉપાડી લેવું જોઇએ પતિની સેવા અને કુટુંબીઓના વ્યવહાર સાચવવા જોઇએ.

સરલા–મ્હેં તમારી સાથે લગ્ન કર્યાં એટલે શું હું તમારી મીલ્કત બની ગઇ એમ માનો છો ? તમારો મારે હુકમ ઉઠાવવો જોઇએ એટલે શું તમે મને ગુલામડી સમજો છો ? એ કદિ નહિ બની શકે. મેં લગ્ન કર્યાં એટલે પવિત્રતાના કરાર કર્યાં એમ હું માનું છું. મારા દુઃખમાં તમે ભાગ લો તમારા દુઃખમાં હું ભાગ લઉં અને બંને સાથે રહીને જીવનનો સમન્વય સાધીએ એજ એનો ઉદ્દેશ છે, મારે કોની સાથે ફરવું અને કોની સાથે બોલવું એ મારી મુન્સફીની વાત છે, ત્હેમાં હું સ્વતંત્ર છું. મારી સ્વતંત્રતા લુંટાઇ જાય અથવા તો મારા કોઇપણ હક્કો આડે જો એ મિત્રતા આવતી હોય તો એ મિત્રતાનો પણ સાફ ઇન્કાર કરૂં છું અને 'આર્ય સંસ્કૃતિ' કે પરમેશ્વર માનવાનું શીખવતી હોય તેને હું માનવાની ના પાડું છું એ સંસ્કૃતિમાં કેવળ પુરૂષો તરફજ પક્ષપાત બતાવવામાં આવ્યો છે, પુરૂષો સ્ત્રીઓ ઉપર હુકમ ચલાવે, ત્હેની પાસેથી ગમે તેવું કામ લ્યે, ત્હેના સૌંદર્યનો ઉપભોગ કરે. તેના હાડચામ ચુસે અથવા તો ગમે તેવા અત્યાચાર કરે છતાં પુરૂષોને જે સંસ્કૃતિ કશું જ કહેતી ન હોય અને સ્ત્રીની સામાન્ય ભૂલને પણ જે સંસ્કૃતિ ચલાવી લેવા ન માંગતી હોય તેવી સંસ્કૃતિ ગમે તેટલી લાભદાયક હોય તોપણ મારે મન એ ત્યાજ્ય છે. હું એ સંસ્કૃતિમાં જરાયે માનતી નથી. સુમન ! તમને યાદ છે ? લગ્ન પહેલાં મલ્યાં હતાં ત્યારે તમે શું કહ્યું હતુ ? 'હું સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્યમાં માનું છું. તેના સમાન હક્કો સ્વીકારૂં છું.'' લગ્ન પછી પણ આપણા કેટલા સુખી દિવસો ગયા છે ? તમે કેટલીયે રાત્રીઓ સ્ત્રી સ્વાતંત્રય ઉપર વાર્તાલાપ ચલાવ્યો છે. અત્યાર સુધી સ્ત્રીઓ ઉપર થયેલા અત્યાચાર માટે પુરૂષોએ પ્રાયશ્ચિત કરવું જોઇએ. ગઇ કાલ સુધી તમારી એ મનની માન્યતા હતી. શું આજે એ માન્યતામાં પરિવર્તન થયું ? ખરેખર પુરૂષ જાત બહુજ સ્વાર્થી છે. અમીચંદ સાથે હું ફરૂં છું તે તમને ખટકે છે. કારણ કે તમારો જાતિ સ્વભાવ 'ઈર્ષ્યા' તમારામાં ઉભરાઇ આવી છે. અમીચંદ મારા કાકાનો છોકરો ભાઇ છે. તેને સ્ત્રીઓ તરફ હમદર્દી છે. સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્ય અને તેની દરેક રીતે ઉન્નતિ થાય ત્હેવા ઉદ્દેશવાળા સેવા મંડળોમાં એ ઘૂમે છે. મને એ પ્રવૃત્તિ તરફ માન અને પ્રેમ છે અને તેથી તેની દરેક યોજનામાં હું સાથ આપું છું અને જીવન પર્યંત આપતી રહીશ. હું ત્હમારો એ હુકમ માનવાને તૈયાર નથી. અત્યાર સુધી હું પણ તમારા શાબ્દિક પ્રહાર સહન કરતી આવી છું હવે મારી ધીરજ પણ ખુટી ગઈ છે. મને જાહેર પ્રવૃત્તિમાં રસ હોવા છતાં પણ મારા ગૃહકાર્યની ફરજ તો હું સંપૂર્ણપણે અદા કરતી રહી છું. છતાં તમને સંતોષ ન થતો હોય તો તમે તમારે માર્ગે જવા સ્વતંત્ર છો.

સુમન–સરલા તું કોના ઉપર આટલો બકવાદ કરે છે. તું જાણે છે કે તારૂં જીવન મારા ઉપર નભે છે, મારા એકજ શબ્દે તું રસ્તાની રઝળતી ભિખારણ બની જઇશ. આટલા મોજ શોખ અને આનંદ બધું પળવારમાં ફના થશે. હું મારા માર્ગે એકજ પગલું ભરીશ અને તારૂં જીવન ધુળમાં મળી જશે, મને હજુપણ તારી દયા આવે છે, હજુ પણ તારા પ્રત્યે પ્રેમ અને માન છે માટે પુરૂષ સમોવડી થવું જવા દે અને મારી ઇચ્છા અને આજ્ઞામાં પ્રવર્તવાનું કબૂલ કર, નહિ તો તેનું પરિણામ સારૂં નહિ આવે સ્હમજી ?

સરલા–સુમન, સુમન, શું તમે મને બાલક સ્હમજો છો, મ્હારા જીવનની દરેક જરૂરીઆત પૂરી પાડીને ત્હમે તેનું કેટલું વળતર લો છો ? તમે મારા માટે જે ખર્ચ કરો છો. તેનાથી દશગણું વધારે કામ લો છો, એટલે કંઇ મારા ઉપર ઉપકાર કરતા નથી, ત્હમે તમારા સ્વાર્થ ખાતર મને નભાવો છો, કારણ કે તમને તમારા ઘરનું રક્ષણ કરવું છે, તમારી હવસવૃત્તિ પોષવી છે. સામાજીક દ્રષ્ટિએ તમારે તમારૂં સ્થાન સાચવવું છે. મને તમારી એ દયાની જરાયે જરૂર નથી, સ્ત્રી સમાજની આર્થિક અસમાનતાજ પુરૂષ જાતને સ્ત્રીઓ ઉપર આધિપત્ય જમાવવાની પ્રેરણા આપે છે. હું એ આર્થિક અસમાનતા ટાળવાનો પ્રયત્ન કરીશ. મારા જીવનની દરેક જરૂરીઆત હું પોતેજ પૂરી પાડીશ. મારા પગ ઉપર ઉભા રહેવાની મારામાં સંપુર્ણ તાકાત છે. અને તેમાં ભરત, ગુંથણ, સીવણ, આદિ અનેક કળાઓનું લીધેલ શિક્ષણ મને મદદગાર થશે. તમારી જીવન ભરની ગુલામી કરવા કરતાં આવું સ્વતંત્ર જીવન જીવવામાં

અને ખુબ મોજ આવશે. અને મારી બ્હેનોને સ્વતંત્રતાનો પાઠ શીખવીશ.

સરલા ! સરલા ! આટલી હિંમત ! આ તો બધું કલ્પના સૃષ્ટિના વ્યોમવિહાર જેવું છે. તને હજુ કશો અનુભવ નથી, દુનિયા દારી કેમ ચાલે છે ? તારા વિચારો બધા હવાઇ કિલ્લાઓ જેવા છે, એ મૃગજળ પાછળ જવું રહેવા દે અને વ્યવહારૂ બન, એ માંજ તારૂ કલ્યાણ છે. હું સંસ્કારી છું એટલે હજુપણ ત્હને ચલાવી લેવા માંગુ છું મારે સ્થાને બીજો કોઇ હોત તો કયારનીયે તારી ખબર લીધી હોત.

સુમન ! હજુપણ તમે મને પીછાણી શકયા નથી એ માટે મને અફસોસ થાય છે. હું જે બોલું છું અને કરૂ છું એ બધું સંપુર્ણ સ્હમજીનેજ. 'મ્હારા વિચારો કલ્પના સૃષ્ટિના વ્યોમવિહાર જેવા હોય' તોપણ મને તેમાં ઉડવામાં આનંદ મળે છે, મને ભલે અનુભવ ન હોય કે દુનિયાદારીના વ્યવહારનું ભાન ન હોય મને તેની પરવા નથી. જે વ્યવહારો મારી સ્વતંત્રતાની આડે આવતા હોય તેવા વ્યવહારો કદિ પણ મારૂં કલ્યાણ સાધી શકે નહિ, અને છેલ્લી તમારી ધમકીથી મને હસવું આવે છે, તમારે સ્થાને બીજો હોત તો તમારાથી વધારે શું કરત ? એ હું સ્હમજી શકતી નથી. આજથી તમે તમારે માર્ગે ગમન કરો અને હું મારે માર્ગે.

× × ×

અને વર્ષો પછી સ્વાયત્ત સરલા એક સરસ હુન્નરશાળા ચલાવતી નજરે પડે છે, ત્યાં પતિદેવોના દૈવી હક્કનો ઇન્કાર કરતી વ્યકિતઓ હુન્નર શીખે છે, રોજગારી મેળવે છે, અને સ્વમાનના પાઠ પઢે છે.

જીવન રથનું બીજું પૈડું આમ પ્હેલા પૈંડાની હરોળમાંજ ચાલવાની તૈયારી કરે છે અને રથ 'નવયુગ'ને સત્કારતો જાણે દોડતો જણાય છે.

સ્ત્રી જીવનમાં વાંચન અને મનનનું સ્થાન

લેઃ—વેણી કાપડીઆ.

આપણે અનુભવીએ છીએ કે દુનિયાભરમાં આજે સાહિત્યની પ્રગતિ થઇ રહી છે. લોકોનો વાંચવાનો શોખ ઘણોજ વધતો જાય છે. અને હવે એ જીવનમાં એક અગત્યની જરૂરિઆત થઇ પડી છે તેમ કહીએ તો વધારે પડતું કશુંજ નથી. જેમ જેમ શોખ વધ્યો તેમ તેમ અનેક જાતનાં છાપાઓ, પત્રિકાઓ, માસિકો અને પુસ્તકોદ્વારા તે શોખ પૂરા પાડવાની વ્યવસ્થાઓ પણ થઇ રહી છે.

સાહિત્યદ્વારા આપણે અનેક વસ્તુઓ મેળવી શકીએ છીએ. દુનિયાભરનું જ્ઞાન આપણને છાપાઓ દ્વારા મળી શકે છે. આખું જગત આજે કઇ દિશામાં વિચરે છે ? કયાં કયાં પ્રગતિ કરે છે અને કઇ દિશામાં તેનું વલણ છે ? આમાં ઘણા વિષયો સમાઇ જાય છે. જુદા જુદા દેશોની સંસ્કૃતિ, રાજ્યબંધારણ, સામાજીક બંધન, અને વૈજ્ઞાનિક પ્રગતિ, ઇત્યાદિ વિષયોનું સામાન્ય જ્ઞાન દરેક વ્યકિતનાં જીવનની જરૂરિઆત ગણાય પછી તે સ્ત્રી હોય કે પુરૂષ ? પણ આપણી બ્હેનોને આવી જાતનાં સાહિત્યનો રસ ઓછો હોય છે. છતાં પણ બ્હેનોએ એમાં રસ લેતાં શીખવુંજ પડશે. તે સિવાય આપણો ઉધ્ધાર અસંભવિત છે.

બ્હેનો ! આપણી પ્રગતિ માટે આપણે દરેક જાતનું જ્ઞાન મેળવવાનું છે. કેમ કે તે જ્ઞાનનાં અભાવે આપણે અનેક ગપગોળાનાં ભાગ બનીએ છીએ. એટલુંજ નહિ પણ તેની અસર થતાં આપણે માની બેઠેલ પ્રગતિને જુદા સ્વરૂપે લઇ પડતીને પંથેજ વિચરીએ છીએ

ખાસ કરીને હિન્દુસ્તાનની સંસ્કૃતિને બદલે પાશ્ચાત્ય દેશની સંસ્કૃતિ આપણા ઉપર કાબુ મેળવે છે. મ્હારૂં કહેવાનું એવું તો નથીજ કે તે વસ્તુ ખરાબ છે. છતાં હંમેશાં સારી વસ્તુઓ ગ્રહણ કરી નઠારી વસ્તુને ફેંકી દેવાનો મનુષ્ય સ્વભાવ છે તે પ્રમાણેજ બને તો તો સોનામાં સુગંધ ભળે. પણ આ પ્રમાણે જ્યારે ન બને અને પારકી વસ્તુને આપણે અસ્થાને ગ્રહણ કરીએ ત્યારે આપણી પડતી થાય છે. આપણામાં ઘર કરી રહેલ અજ્ઞાન આપણનેજ ડુબાડે છે અને તે પડતિનું સ્વરૂપ પ્રગતિમાં દેખાય છે.

બ્હેનો માટે હવે તો અનેક જાતના સહેલી રીતે સમજી શકાય તેવાં સાહિત્યો પણ પુરાં પાડવામાં આવે છે. છાપાઓ દરેક વસ્તુઓ પૂરી પાડે છે. પણ દરેક બ્હેનો છાપાં વાચેંજ એમ નથી બનતું. જોકે વાંચવાતો જોઇએજ. છાપામાં બ્હેનોને રસ ઓછો પડે છે, કેમ કે આગળ પાછળનું બંધારણ અને દરેક વિષયોનાં જ્ઞાનની ઉણપ તે કોયડો ઉકેલવા અસમર્થ હોય છે. જેથી છાપામાં રસ ઊત્પન્ન કરવાને બદલે કંટાળો ઉત્પન્ન થાય તે સ્હેજે સ્વભાવિક છે. આ જાતની ફરિઆદો ને દૂર કરવા સ્હેલી પત્રિકાઓ દ્વારા વાંચનનો રસ કેળવવોજ રહ્યો. બ્હેનો હવે અંધારામાંજ રહે તે તો કોઇપણ હિસાબે પરવડવાનુંજ નથી,

પરદેશનાં જ્ઞાનની જરૂરિઆત સાથે હિન્દુસ્તાનની માહીતિઓની પણ જરૂર છે. આપણી અંદરનો રહેલો કચરો આપણે તે જ્ઞાન દ્વારાજ સાફ કરી શકશું. ધાર્મિક અંધશ્રદ્ધા આપણાં જીવનમાં મોટો ભાગ ભજવે છે. આપણા સામાજીક બંધારણમાં પણ સડો છે. અને સ્ત્રીઓનાં હકમાં તો મોટું ગાબડું છે. કે જેને પૂરવાની શકિત મેળવવી પડશે. આપણાં બાળકોને ઉછેરવામાં પણ સુધારો કરવાની જરૂર છે. આ ઉપરાંત હિસાબ કિતાબ અને ભૌગોલિક જ્ઞાનની પણ જીવનમાં ડગલે ને પગલે જરૂર પડે છે. આ કઇ રીતે મેળવાય ? વાંચન એજ એની ચાવી છે

હવે બીજી વાત માત્ર વાંચવાથીજ એ વસ્તુ પાર ન પડે. કેમ કે બુદ્ધિને કસ્યા વગરનું વાંચન જીરવાય નહિ. વાચીને વિચારવાની જરૂર છે. આપણે જે કાંઇ વાંચીએ તેમાં સારૂં અને ખરાબ બન્ને હોઈ શકે છે. એટલે વાંચીને વિચારવાની આવશ્યકતા રહેશેજ. પછી આપણે આપણી બુદ્ધિને ચલાવવી કે આમાં શું છે ? બરાબર છે ? આ બધી વસ્તુનો અભ્યાસ કરી જે યોગ્ય લાગે તેને જીવનમાં ઉતારીએ ત્યારેજ તેની સફળતા એમ કહી શકાય.

મૂલ્ય પરિવર્તન

—શ્રીમતિ રમાબ્હેન.

અમાવાસ્યાની કાળી રાત્રિના ભયંકર અંધકારે પોતાની કૃષ્ણ ચાદરમાં જ્યારે ધરતી માતાને લપેટી લીધી હતી. માનવી અને પશુ પંખીઓ જ્યારે આખાયે દિવસના પરિશ્રમથી શ્રમીત થઇ નિદ્રાદેવીની મીઠી ગોદમા આરામ લઈ રહ્યા હતા, ત્યારે એક બુકાની બાંધેલ માનવી પોતાના શિકારની શોધમાં નીકળી પડયો હતો ચારે બાજુ શૂનકાર અને ભયાનક હતી, સ્હામેના ઝાડ ઉપર ઘૂવડ બોલ્યું અને એ માનવી બીજી બાજુ વળ્યો, એક મકાન પાસે આવીને થંભ્યો. એ મકાનએક માળનું હતું, અંદર ઝીણો દીવો બળતો હતો, માનવી સડસડાટ પાછળના પાઇપથી ઉપર ચઢ્યો, બારી વાટેથી અંદર પેઠો. ચારે બાજુ નજર દોડાવી. એક પલંગ ઉપર એક બાઇને અર્ધનગ્ન અવસ્થામાં પુરૂષના વક્ષસ્થળ ઉપર માથું નાખીને પડેલી જોઇ, બુકાની બાંધેલ માનવી એ બાઇને પળવાર જોઇ રહ્યો. ત્હેના સૌંદર્યે ત્હેને ઘેલો કર્યો. સૌંદર્યવતી યુવાન રૂપસુંદરી એ ત્હેના ઉદ્દેશને ભૂલાવી દીધો. લગભગ વીશેક વરસની એની ઉંમર હશે. ત્હેનું મુખ ગમે તેવા બ્રહ્મચારી પુરૂષને પણ ચલાયમાન કરવાની તાકાત ધરાવતું હતું. ત્હેનું વક્ષસ્થળ ઊત્તંગ હતું. ત્હેની પતળી કમર અને વાળનો સેંથો ખુબ મન મોહક હતો, અને અર્ધનગ્નવસ્થા તો ત્હેના નૈસર્ગિક સૌંદર્યનું પાન કરાવતી હતી. આવી પરિસ્થિતીમાં એ માનવી ચૂકયો. પોતે શામાટે ઉપર ચઢવાનું જોખમ ખેડયું હતું એ ભૂલી જઇ સુંદરી પાછળ પાગલ બન્યો. કેટલીયે ઘડી સુધી ત્હેણે જોયાકર્યું અને પછી મક્કમ ડગલે આગળ વધ્યો સુંદરીનો હાથ હાથમાં લઈ ત્હેને ચુંબન કર્યું. માથા ઊપર હાથ ફેરવવા માંડયો સુંદરી ચમકી. ત્હેણે આંખ ઊઘાડી અને પોતાની સ્હામે કાળદૂત જોયો, એ ગભરાણી ! હાફલી બની પુરૂષને જગાડવા ત્હેને એ હાથે હલાવવા લાગી પુરૂષ જાગ્યો હતો, પણ ત્હેનામાં પુરૂષત્વ ન્હોતું પરિસ્થિતીનો ખ્યાલ કરી તે પોતાનો જીવ બચાવવાની વેતરણમાં પડયો હતો એટલે પડખું ફરી માથે ઓઢી પડી રહ્યો. જાણ્યે કશું બન્યું નહોય તેમ. સુંદરીના ગભરાટનો હવે પાર રહ્યો નહિ સ્હામે નગ્ન ખંજર હાથમાં લઇ કાળદૂત મૂછમાં હસતો હતો. પેલા પુરૂષની નાદાનીયત પર. સુંદરીની જબાન જાણ્યે કે કોઇએ જકડી લીધી હતી. ત્હેનુ શરીર પસીનાથી તરબોળ થઇ રહ્યું. કાળદૂતે ત્હેનો હાથ પકડી પોતા તરફ ખેંચી અને સુંદરી જરાયે આનાકાની વગર ખેંચાણી કાળદૂતે ત્હેને પોતાના ભૂજપાશમાં જકડી લીધી એ પાશવતાની સ્હામે થવામાં સુંદરીનું બળ ગભરાટે હરી લીધું હતું. ત્હેની નિઃસહાય દશા એ ત્હેને બ્હાવરી બનાવી મૂકી હતી, ત્હેને કશું ભાન ન્હોતું ત્હે સંયોગોની પાછળ ઘસડાતી જતી હતી. કાળદૂતે જરાયે ભય વગર ત્હેને બાજુના ખાલી રૂમમાં ઉપાડી જઈ નીચે પટકી અને ત્હેના સૌંદર્યનો યથેચ્છ ઉપભોગ કર્યો તે અરસામાં પુરૂષ ધ્રૂજતો પલંગ પર પડયો હતો. મોઢું ઉઘાડીને જોવામાં પણ તેને જાતની સલામતિ લાગતી ન્હોતી કાળદૂતે પોતાની લાલસાને તૃપ્ત કરી જે રસ્તે આવ્યો હતો તે રસ્તે ચાલ્યો ગયો, સુંદરી હજુ ભાનમાં આવી નહોતી પરિસ્થિતીએ ત્હેને બેભાન બનાવી મૂકી હતી જ્યારે જાગી ત્યારે ઘડીઆળમાં પાંચના ટકોરા થયા હતા આજુ બાજુ નજર ફેરવી એ ઉઠી આજે ત્હેને કંઇ ચેન ન્હોતું ત્હેતું શિયળ પરપુરૂષના હાથે લુટાયું હતું. પોતાના ધણીની સ્હામે. છતાં જરાયે રક્ષણ મળ્યું નહિ એ વિચારે ત્હેના આખાયે જીવનમાં પરિવર્તન આણી નાંખ્યું. જે પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીનું રક્ષણ ન કરી શકે ત્હેને પરણવાનો હકક શામાટે ? એવા નિર્માલ્ય પુરુષની સ્ત્રી કહેવડાવવા કરતાં તો સ્વતંત્ર જીવન શું ખોટું છે. ત્હેના મગજમાં વિચારના આંદોલનોનું દ્વંદ્વ યુધ્ધ જામ્યું હતું. સારીયે ઘટના પુનઃ ત્હેની દૃષ્ટિ સમક્ષ ઉપસ્થિત થઈ અને પળવાર તે ધ્રૂજી ઉઠી. સ્હામેના પલંગ ઉપર પુરૂષ આરામથી જાણેકે કશું બન્યું નહોય ત્હેમ પડયો હતો. સુંદરીને ત્હેના તરફ તિરસ્કાર છૂટયો. ત્હેની ઝડપથી સાલ ખેંચી અને શું છે શું છે ? કરતો પુરુષ ઉઠયો ચોતરફ નજર ફેરવી પોતે નિર્ભય છે તેવા વિશ્વાસ પછીજ ત્હેના શરીરમાં ચેતન આવ્યું પાતે કંઇ જાણતો નહોય ત્હેમ સુંદરીને ત્હેણે પૂછ્યું કે આટલી આજે બેચેન કેમ છે. સુદરીએ તેના ઉપર લ્યાનત વરસાવી પોતાની જાનને પરપુરૂષના હાથે ચુંથાતી નજરો નજર જોવા છતાં પણ જાણે કે કશું બન્યું ન હોય તેમ પોતાને પ્રશ્ન કરતો જોઇ તેના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહિ તેણે કહ્યું કે નજરો નજર નિહાળવા છતાં પણ શું મોઢું લઇને તમે પૂછો છો પુરૂષ ઉઠયો સુંદરીને બાથમાં લેવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો અને સુદરીએ પડકાર કર્યો ખબરદાર ! તમારાં જેવાં હિજડાઓની બાથમાં ભીડાવા કરતાં તો મૃત્યુ હજાર ગણું વધારે સારૂ છે આજે મ્હારૂં શ્રેષ્ટમા શ્રેષ્ટ ધન લૂંટાઇ ગયું છે. તમે મ્હારૂ રક્ષણ કરી શકો તેમ નથી. આજથી તમારો અને મ્હારો સંબંધ ખલાસ થાય છે હું જીવીશ મ્હારી રીતે. અને સુંદરી ત્યાંથી ચાલી નિકળી, તેને પોતાની નિર્બળતા ઉપર તિરસ્કાર છૂટયો. તને હજારો વીછીના ડંખની વેદના થતી હતી કુદરત જે તરફ ખેંચી જાય તે તરફ એ આગળ ડગ ભરી રહી હતી પુંરૂષને તેની પરવા ન્હોતી તે તો બીજી સુંદરીની શોધમાં પડી તેને ભૂલી ગયો હતો સુંદરી એક ખેતર પાસે આવી ઊભી રહી. તેને થાક લાગ્યો હતો, વિશ્રાંતિ લેવા તે જળાશયના કાંઠે બેઠી, સ્હામે કોશ ચાલી રહ્યો હતો. ખેડુત એકલી સુંદરીને જોઇ આશ્ચર્ય પામ્યો તેણે પુછ્યું કે બેન કયાં રહેવું ? સુંદરીએ કહ્યું કે પાસેના ગામમાં, ખેડુતે કહ્યું કે આમ કયાં જાઓ છો ? કિસ્મત લઇ જાય ત્યાં. સુંદરીએ કહ્યું, કેમ બેન એમ કેમ બોલો છો ? શું તમારૂ કોઇ નિયત સ્થાન નથી ? સુંદરીએ કહ્યું 'ના' તમે અહીં રહેવા દેશો ? ખેડુતે કહ્યું કે ખુશીથી રહો બેન ! થોડા દિવસોમાં સુંદરી ખેડુત લલનાઓ જોડે ભળી ગઇ, ખેતરના કામકાજથી તેનું શરીર ખડતલ બન્યું, તેની ભૂજામાં અપરિમીત બળ ઉભરાયું. તેને આત્મસંતોષ થયો, તેની નિર્ભયતાએ તેના સૌંદર્યમાં અનેક ગણો વધારો કર્યો પણ કોની મગદુર છે કે તેની સામે ઉંચી આંખ પણ કરે, અનેક પ્રસંગોમાં તેણે પોતાના બળનો ઉપયોગ કર્યો હતો હવે પોતાનો ઉદ્દેશ પાર પાડવા એ ખેડુત સ્ત્રીઓનું સંગઠન કરી રહી હતી પોતાનું રક્ષણ પોતે જ કરવું એ તેનો ઉદ્દેશ હતો. આજે પણ એ ઉદ્દેશ પાર પાડવા સ્થળે સ્થળે ઘૂમી રહી છે, અને સ્ત્રીઓને પોતાનું રક્ષણ કરવા માટે વ્યાયામનું શિક્ષણ લેવાનો અનુરોધ કરી રહી છે.

સ્ત્રી પુરૂષની પત્નિ કે મિત્ર ?

લેખકઃ—સી. કે. મડિઆ.

.........................રાત્રીના એક વાગ્યાનો સમય હતો. નિશાદેવીએ પોતાનો અંધકારમય પછેડો આખાજગત પર ઓઢાડી દીધો હતો. સર્વ કોઇ નિદ્રાદેવીને શરણ થયું હતું. ફક્ત એક ચાર મજલાના મકાનમાં પહેલે મજલે કોઇએક તરૂણી કંઇ ગુંથી રહી હતી. તેની બાજુમાં પથારી પર કોઇ યુવક સુષુપ્ત દશામાં હતો. પ્રકાશમાં તેનું મુખ ચોકખું દેખાતું હતું તેના મુખ પર વિષાદની છાયા પથરાઇ હતી. તે કોઇ ઉંડા વિચારોમાં સૂતો હોઈ એમ લાગતું હતું.

ટન્ ! ટન્ ! એના ટકોરા થયા. યુવકે પાસું ફેરવ્યું.

"કુસુમ ! હજુ તું સુતી નથી ? યુવકે પ્રશ્ન કર્યો.

"આહવે લગભગ પૂરૂં થવા આવ્યું છે. હમણાંજ સૂઇ જાઉં છું" યુવતિ એ પ્રત્યુત્તર આપ્યો.

પા એક કલાક પછી બત્તી નિસ્તેજ કરી યુવતી પણ નિદ્રાવશ થઈ ગઇ. અમાવાસ્યાની રાત્રિ હતી. બહાર મેઘલી ઘુરકતી હતી.

(૨)

..............................એ યુવકનું નામ અરૂણ હતું. મુંબઇમાં તે ચાર ચાર માસ થયા બેકાર હતો. તેનું લગ્ન બેવર્ષ પહેલાંજ કુસુમ સાથે થયું હતું. કુસુમમાં નામ પ્રમાણેજ ગુણ હતા. તેણી ઉચ્ચ આદર્શોવાળી મુગ્ધ કુમારિકા સરખી હોઇ અરૂણના મનને રંજન પમાડતી આધુનિક કેળવણી તેણીએ લીધી હતી ને શિવણ ગુંથણ વિગેરે ગૃહકાર્યોમાં તેણી પ્રવિણ હતી.

એક દિવસે સાંજે અરુણ શ્વાસ ભેર ઘેર આવ્યો.

"કુસુમ ! કુસુમ ! મને નોકરી જડી ગઇ."

સારૂં થયું કયાં બેંકમાં કે પેઢીમાં ? "

'શરદ' કંપનીના મેનેજરને આજે હું મળ્યો હતો. તેણે મને કહ્યું કે બેંગલોર જગ્યા ખાલી છે. ને ત્યાં હું તને ગોઠવી દઇશ" અરૂણે રૂમાલવતી કપોલ પરનો પરસેવો લૂછતાં લૂછતાં જવાબ આપ્યો.

તે દિવસ અરૂણને સોનાનો હતો. બેકારીથી તે કંટાળી ગયો હતો. તેની પાસે યતકિંચિત હતુ તે તેણે ખર્ચી નાખ્યું હતું. બીજે દિવસે અરૂણ 'શરદ' કંપનિના મેનેજરને મળ્યો.

"ત્યારે મી. અરૂણ તમે એકલાજ છોક"

"ના, સાહેબ, મારે પત્નિ પણ સાથે છે."

"પત્નિ" ? પત્નિ' શબ્દ સાંભળતાં મેનેજરની આંખ ચમકી. અમે પત્નિવાળાને ત્યાં મોકલતા નથી."

'કેમ સાહેબ ?'' અરૂણે પ્રશ્ન કર્યો.

"કારણકે તેઓ ત્યાં કામ બરાબર કરી શકે નહિ."

"પણ સાહેબ હું મારી ડયુટી બરોબર બજાવીશ" અરૂણે નોકરીની લાયકાત બતાવી.

"તો પણ અમારી કંપનિના સંચાલકોનો કાયદો એવો છે કે પત્નિવાળાને બેંગલોર ન મોકલવા."

"મારી પત્નિ તો સાથે આવશેજ" અરૂણે ભાર દઇને કહ્યું.

તો good bye નિર્દય મેનેજરે રજા આપી. અરૂણ સાહેબજી કહી ચાલતો થયો.

રસ્તામાં પણ તેનું મન સ્થિર ન હતું. વિચારોની પરંપરામાં તે ગોથાં ખાતો હતો. "સ્ત્રીઓએ શું ગુન્હો કર્યો છે? જેમ પુરૂષો તેમ સ્ત્રીઓ. બન્નેને સમાન હક્કો. બન્ને પૃથ્વીપર એક બીજાના દોસ્ત તરીકે રહેલાં છે. પુરૂષ એટલે સ્ત્રીનો જીવન ભરનો મિત્ર, તેનાથી અડગું થવાય કે ? " અરૂણની સામે માનવ જાતિનું એક ચિત્ર ખડું થયું તેમાં તેણે સ્ત્રી પુરૂષને જોયાં. તેઓ તદ્દન જંગલી અવસ્થામાં હતાં, તેઓ નાચતાં કુદતાં વન્યફળોનો આહાર કરતાં ને સુખદુઃખમાં એક બીજાના સમભાગી થતાં તેઓ પ્રેમથી આકર્ષાયાં ને તેમાંથી પ્રજા ઉત્પન્ન થઇ" અરૂણે એ બધુ વિચારોમાં નિરક્ષ્યું. તે બબડયો. મારી કુસુમ સાથે રહે કારણકે તેણી રસોઇ બનાવી આપે તે માટે નહિ, તેણી મારી કામવાસના પૂરી પાડે તે માટે નહિ કિન્તુ તેણી મારી એક સહગામિની તરીકે, મૈત્રિણી તરીક અરે ! મારા જીવનના સાથી તરીકે" વિચારોમાંને વિચારોમાં ઘર આવ્યું ને તેનું સ્વતંત્ર (vision) તૂટયું.

કુસુમ ચકોર હોઇ અરૂણના મુખપરથી બધું સમજી ગઇ, જમી રહ્યા બાદ અરૂણે બધી હકીકત કહી બતાવી. કુસુમ એઘડી વિચારોમાં પડીને પછી બોલી ઉઠી.

"શા માટે આપણે ગુલામી ઉઠાવવી જોઈએ ? મારી ખાતર આટલું દુઃખ તમે સહન કરો ! ને હું શું એમને એમ બેસી રહું ? હું પણ શા માટે મહેનત ન કરૂં ? ".

'શાની ?' અરૂણે પ્રશ્ન કર્યો.

'મારી કળાની' પ્રત્યુત્તર મળ્યો.

'કઇ કળા ? વળી અરૂણે પ્રશ્ન કર્યો.

"મારી ગુંથણી. હું ભાત ભાતનું ગુંથીશ ને પછી તેનું હું વેચાણ કરી મારો ખર્ચ ચલાવીશ. મારા જીવનની જરૂરીઆતો હું ઓછી કરીશ ને મારા ગુંથણથી જે કંઇ ઉપાર્જીત થશે તે હું મારા ખર્ચાર્થે વાપરીશ. તમો નિશ્ચિત રહો. તમારા ખર્ચ પુરતીજ તમે ચિંતા કરો. મારે મારૂં કર્તવ્ય સમજવું જોઇએ. તમે મારા હૃદયના સ્વામી નથી તેમજ હું તમારા હૃદયની દેવિ નથી. જ્યાં પુરૂષ અને સ્ત્રી બન્ને સમાન હક્કો લઇ સર્જાયાં ત્યાં પતિને પત્નિ શું? પુરૂષ સ્ત્રીનો જીવન ભરનો મિત્ર ને તે મિત્રના તેણે આજીવન સુધી બરોબર પાળવી જોઇએ. "

'આ ! હા ! હા ! કુસુમ તને ધન્ય છે. તેં તારી ફરજ બરોબર બતાવીને સાથે સાથે મારી ફરજનું ભાન કરાવ્યું. ધન્ય છે તારી ઉચ્ચ મનોવૃત્તિને ! જગતમાં આવા આદર્શો વાળાં બધાં સ્ત્રી પુરૂષો થઇ જાયતો કેવું સારૂં ! ને પછી તો રાષ્ટ્ર—રાષ્ટ્ર, દેશ—દેશ વચ્ચેનું અંતર તૂટી જશે. વેરઝેર તેમાં હોમાઇ જશે. ને ખંડે ખંડના ઇર્ષ્યાના તાળાં તૂટી જશે. નવી દુનિયા દીપક રાગે આવશે ને તેથીજ માનવ જાતિનો ઉદ્ધાર થશે".

રાત્રિ થઇ ચૂકી હતી. 'ઉસલો !!! ઉ......સ ! કુલફી મલાઇ ! વિગેરે ફેરીઆની બૂમો પણ સંભાળતી બંધ થઇ ગઇ. અરૂણને કુસુમ સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્યની નિર્દોષ વાતો કરતાં નિદ્રાલેપ થયાં.

પરતંત્રતા યાને ગુલામીમાં સડતું આજનું અજ્ઞાન કુટુંબ.

લેખકઃ—સી. કે. મડીઆ.

આખા કુટુંબમાં વહુની સ્થિતિ સૌથી કફોડી છે તેથી તેની સ્થીતિ અને સ્થાન આપણે જોઇએ.

વહુ

(૧)

વ્યાખ્યા (Definition):–'વહૂ' શબ્દની સાદામાં સાદા શબ્દોમાં વ્યાખ્યા આપતાં એવો અર્થ નીકળે છે કે વહૂ એટલે 'પતિની ગુલામડી ને સાસુની વગર પૈસાની મજુરણ'.

સ્થાન (Position):–ઘરમાં સૌથી ઉતરતું સ્થાન વહૂનું છે. નથી કોઇપણ કાર્યથી તેણીને વાકિફ કરવામાં આવતી કે નથી તેની સંમતિ લેવાતી.

કર્તવ્ય (Duty):–વહુની વ્યાખ્યાને સ્થાન બરોબર જાણ્યા પછી તેણીનું કર્તવ્ય શું હોવું જોઇએ તેનો ખ્યાલ આવતાં વાર લાગશે નહિ.

૧. તેણીને સવારના ૭ થી રાતના નવ દસ સુધી ધોબીનું ઘાટીનું વિગેરે કામકાજ કરવું.

૨. પતિની સેવામાં હાજર રહેવું.

૩. માતા સમોવડી સાસુની આજ્ઞા ઉઠાવવી ને ભૂલચૂક આવે તો તેઓશ્રીના મેણાં ટોણાં ખાવાં.

૪. દેર હોય તો તેની હકુમત ઉઠાવવી વિગેરે. આ એનું આખા દિનનું કર્તવ્ય, નથી એને મોજશોખ કરવાનો કે બે ઘડી બેસી આનંદ કરવાનો ટાઇમ મળતો. આજ તેનું જીવન.

(૨)

સાસુ

વ્યાખ્યા (Definition):–સાસુની વ્યાખ્યા ફક્ત બેજ શબ્દોમાં આપતાં માલુમ પડે છે કે 'સાસુ એટલે વહુનો તો શું પણ આખા ઘરનો સૂબો. અથવા પેલા 'તરુણજૈન'ના તંત્રીના શબ્દોમાં કહીએ તો 'સાસુ એટલે વહુને માટે આપઘાત પ્રેરક પ્રાણી.'

સ્થાન (Position):–સાસુના જેવું સ્થાન ઘરમાં બીજા કોઇનું નથી. હીંદી વજીરને પણ અમૂક ફરજો બજાવવાની હોય છે ને પાર્લામેન્ટને જવાબદાર રહેવું પડે છે કિન્તુ સાસુ તદ્દન બેજવાબદાર છે, તે વંધ્ય પણ અવંદનીય, પૂજ્ય પણ અપૂજનીય.

કર્તવ્ય (Duty):–સવારથી સાંજ સુધી વહૂ પર ઊભો હુકમ (standing order) ચલાવવો ને તેણીના કામમાં ઉણપ આવે તો ઠપકો, મેણાં ટોણાં મારી સતાવવી ઘરના ઉંબરા પર કાળી નાગણની જેમ બેસી શકદારની જેમ વહૂ પર ચોકી કરવી. પોતે સાસુ હોઇ હરવા ફરવા જવાય નહિ અને વહૂદીકરો જાય તો ફીટી જાય એ ન્યાયે તેમને પણ ફરવા જવા દેવા નહિ. બહુ થાય ત્યારે છોકરાંને રાખવાં. બસ આટલુંજ સાસુજીનું કર્તવ્ય.

પતિ

(૩)

વ્યાખ્યા (Definition):–પતિ એટલે સ્રીનું સ્વાતંત્ર્યને સૌંદર્ય લુંટી લેનાર નિષ્ઠુર હ્રદયનો યમરાજ !

Boa–Coustria કે Bull–dog ની જેમ તે સ્રીને ગુલામડી બનાવી દે છે.

સ્થાન (Position):–હીંદી વઝીરથી ઉતરતું સ્થાન જેમ વાઇસરોયને છે. તેમ ઘરમાં સાસુથી ઉતરતું સ્થાન તેના પુત્રનું છે. 'મા કહે તે કબુલ' એ એનો જીવનમંત્ર છે,

કર્તવ્ય (Duty) ઉદરાર્થે દશ કલાક રોજની નોકરી કરવી ને રાત પડતાં ઘસઘસાટ ઉંઘી જવું એજ એનું કર્તવ્ય ન સ્રીની પાસે બેસી મીઠો વાર્તાલાપ કરવો કે ન તેણીને હરવા ફરવા લઇ જઇ મનને રંજન પમાડવું.

નણંદ ને દેરનું સ્થાન નહિ જેવું છે નણંદ જો સારી હોય તો તેણી ભાભીને મદદ કરે છે તેનાં સુખદુઃખમાં ઉભી રહે છે ને તેણીના દુઃખથી તેનું હ્રદય પણ દ્રવે છે.

દેર હંમેશાં ઉચ્છૃંખલ હોય છે. ભાભીને તેની હકુમત ઉઠાવવી પડે છે.

વાંચકને સમજાશે કે ઘરમાં સૌથી બુરૂ સ્થાન વહુનું છે. પરતંત્રતાના ગર્તમાં તેણી સબડી રહી છે. સમાજની કુરૂઢિઓ, પતિ તરફની રંજાડને સાસુઓની સતામણીથી તેણીનું હ્રદય કાયમ દ્રવતુંજ રહે છે., તેણી અજ્ઞાન હોઇ અનાથ અને બિચારી બને છે ને ઉંડા નિઃસાસા નાંખી સમાજને ભયંકર શાપો દે છે.

જ્યાંસુધી સ્રીનું સ્થાન ઉંચુ નહિ આવે, જ્યાંસુધી પતિઓ 'સ્રીએ જીવનભરનો મિત્ર છે' એમ નહિ સમજે ત્યાંસુધી સમાજનો ઉધ્ધાર થશે નહિ. આ બધું આજના યુવકો ને યુવતિઓ ને શિરે ઝઝુમેલું છે, તેઓએ પોતાની ફરજ સમજવી જોઇએ.

(૭)

સ્ત્રીઓ પ્રત્યે સમાજનું કર્તવ્ય.

જ્યારથી ગુજરાતને આંગણે મહાત્મા ગાધીજીનાં પુનિત ચરણ થયાં અને તેમણે સામાજીક સુધારાઓ તરફ મીટ માંડી ત્યારથી સ્ત્રી પુરૂષની સેમાનતા સમાજ સ્વીકારતો થયો. પુરૂષ વર્ગ સ્ત્રીઓ તરફ જે બેદરકારી ભર્યું વલણ બતાવતો હતો તે વલણમાં ફેરફાર થયો. બ્હેનો પણ જેમ જેમ કેળવણી લેતી થઇ. તેમ તેમ તેની કંગાળ દશાનું ભાન થવા લાગ્યું અને તેમણે પોતાની દશા સુધારવાનો વ્યકિતગત પ્રયત્ન કર્યો પછી તો મહાત્માજીએ સન ૧૯૨૧ માં સત્યાગ્રહની લડત ઉપાડી, સ્ત્રીઓમાં પણ એ લડતે પ્રાણ પૂર્યો. ત્હેમાં સ્વમાન ઉત્પન્ન થયું અને વડિલો, જ્ઞાતિઓ, અને રાજ્ય સ્હામે પણ બંડ પોકાર્યું અને સ્ત્રી શકિતનો પ્રચંડ પરિચય આપ્યો.

વઢવાણમાં 'શાંતા' નામની એક પરિણિત યુવતિ ઉપર કોઇ હરામખોરે એકાંતનો લાભ લઇ ઇજ્જત લેવા હુમલો કર્યો, શીયળ-રક્ષા માટે શાંતા બ્હેને બ્હાદુરી ભર્યો સામનો કર્યો અને જીવનનો ભોગ આપી શીયળનું રક્ષણ કર્યું. સ્ત્રીઓમાં રહેલા ખમીરનો પરચો બતાવ્યો, બીજો બનાવ વાંઝ ગામની કુમારી કમળાબ્હેને તેમનું સગપણ વૃધ્ધ સાથે કરવા માટે માબાપ, સગાવ્હાલાં અને કુટુંબીઓથી જરાયે ગભરાયા વગર અને તેમની ધમકીઓને જરાયે મચક ન આપતાં સફળ બંડ ઉઠાવ્યું હતું અને પિતાના ઘરને તિલાજલી આપી મામાના ઘરનો આસરો લીધો હતો. તેમજ પોતાના પિતાની પિશાચી લીલાને ઉઘાડી પાડી બાપોકાર જાહેર કર્યું કે મારા પિતાએ પૈસાની લાલચે મ્હને વૃધ્ધ સાથે વડગાળી દેવાનો તાગડો રચ્યો હતો આવી હિંમત દેખાડનાર બ્હેન કમળાને ખરેખર ધન્યવાદ ઘટે છે. અને આવા સંજોગોમાં ફસી પડતી બીજી કુમારિકાઓ જ્યારે બેન કમળાનું અનુકરણ કરશે ત્યારેજ પુત્રીનો વેપાર કરનાગ પિતાઓની સાન ઠેકાણે આવશે, ઘરના ખૂણે થતા કાવાદાવા અને પ્રપંચથી ભરપૂર સ્વાર્થી વેવિશાળો સ્હામે ખુલ્લો પડકાર કરી બંડ ઉઠાવવાની હિંમત હવે કુમારિકા-ઓએ કરવી પડશે, અને સમાજ સુધારકોએ તેને પુરતો સહકાર આપી તેની લડત સફળ થાય તે જાતના પગલાં ભરવાં જોઈશે. આવી રીતે થતા હિચકારા હુમલા સ્હામે અને કુમારિકાઓને થતા અન્યાયની સ્હામે બંડ ઉઠાવવાની હિંમત તેમનામાં ખીલે એ જાતનું આત્મભાન જાગૃત કરવાની જરૂર છે. શહેર કે ગાંમડામાં રહેલી બેનોની બીક જતી રહે અને તેની શકિતનો વિકાસ થાય એ જાતના પ્રસંગો ગોઠવવા જોઇએ. ગ્રામ્યલલનાઓ મહિનામાં એકવાર એકઠી થઇ નકામી કુથલી, નિંદા વગેરે વાતાવરણને દૂર કરી પોતાની ઉન્નતિ કેમ થાય. પોતાનામાં રહેલી બીક દૂર કેમ થાય. દુઃખના પ્રસંગે અરસપરસ કઈ રીતે સહાય આપી શકાય. બાળલગ્ન. વૃધ્ધલગ્ન કન્યાવિક્રય આદિ સ્ત્રી જીવનને ચૂસતા કીડાઓ કઇ રીતે દુર થાય. રૂઢિનો ભોગ થતી બાળાને કઈ રીતે બચાવવી આદિ પોતાને લગતા ભિન્ન ભિન્ન વિષયો કોઇ વિદુષિ બેનના સાનિધ્યમાં ચર્ચી વિચારોની આપલે કરે તો સ્ત્રી સમાજના ઘણા પ્રશ્નોનો આપ મેળે નિકાલ આવી શકશે, પુરૂષવર્ગ જો સ્ત્રીઓને આ રીતે સહકાર આપે અને તેને સાધનો મેળવી આપે તો સ્ત્રી સમાજની ઉન્નતિ બહુજ શીઘ્ર થઇ શકે અને પોતામાં રહેલ ખમીર સમાજને બતાવી શકે.

રમેશ મેતા

સ્ત્રી અને પુરૂષ વચ્ચેની સમાનતા.

આપણા સમાજોમાં વ્યકિતગત્ સ્વાતંત્ર્ય ને કેટલું સ્થાન છે તે આપણે એકવાર બીજા દેશોના સમાજોમાં રહીને અનુભવીએ ત્યારે તેનો સંપૂર્ણ ખ્યાલ આવી શકે. આપણી જાત જાતની પ્રવૃત્તિઓમાં સામાજીક ધારા ધોરણો અને રીતરીવાજો એટલા બધા આડે આવે છે કે જેને લઇને દરેક સ્ત્રી અને પુરૂષ પોતાની પ્રગતિ કરી શકતો નથી. તેમાં યે સ્ત્રીને તો આપણા સમાજે અનેક બંધનોથી જકડી તેના વિકાસને સદાને માટે દબાવી રાખ્યો છે. કોઇ કોઈ સમાજોમાં તો સ્ત્રીઓને પોતાના કુટુંબોની બહાર જરાપણ ફરવા દેવામાં આવતી નથી. પરદાઓ અને બુરખારૂપી જેલખાના-ઓમાં પુરાએલી એ માતાઓને દુનિયાની અવનવી પ્રગતિઓ અને ભિન્નભિન્ન પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓનો ખ્યાલ પણ કયાંથી આવે ! પરિણામે સ્ત્રી અને પુરૂષના માનસમાં એટલું બધું અંતર પડી જાય છે કે જેથી પુરૂષ સ્ત્રી વચ્ચે મિત્રતા ભાગ્યેજ પેદા થાય છે. સ્ત્રી એટલે જીવન ભરનો મોટામાં મોટો સાથી.

સ્ત્રીઓનો મોટો ભાગ, સામાજીક, આર્થિક, કે રાજદ્વારી પ્રશ્નોમાં જરાપણ ભાગ લેતો નથી જોકે–ગઇ (૧૯૨૨-૧૯૩૨, સ્વરા-જની લડત બાદ ઘણો ફેરફાર થયો છે. પણ તે છતાં યે તેવી રસ લેતી સ્ત્રીઓ ઘણીજ ઓછી નજરે પડે છે. પરિણામે આપણી પ્રજામાં જોઇતી પ્રગતિ થઇ શકતી નથી. જ્યાં માતાઓ બીલકુલ અજ્ઞાન હોય, ત્યાં તેની પ્રજા પ્રગતિમય કેવી રીતે સંભવી શકે. દુનિયાના મહાન શિક્ષણકારોનું માનવું છે કે બાળકોનો મોટામાં મોટો ગુરૂ તે તેની માતાઓ છે, પણ ડરપોક, અશિક્ષીત કે અણઘડ માતાઓ દુનિયાના ચાલી આવતા રીવાજો સિવાય બીજી કંઇ ચીજોનું જ્ઞાન તેમના બાળકોને આપી શકે ?

જ્યાં સુધી સ્ત્રી પુરૂષના નિર્દોષ સામાજીક સમાગમને આપણે બધા શંકાની દષ્ટિથી જોઇશુ ત્યાં સુધી સ્ત્રી અને પુરૂષ વચ્ચે મ્હોટું અંતર રહેશે. પુરૂષનોજ માનસિક વિકાસ થવાની જરૂર છે, અને સ્ત્રીઓની માનસિક વિકાસ થવાની જરૂર નથી એવી માન્યતાએ આપણા સમાજમાં લાંબા વખતથી ઘર ઘાલ્યું છે. આ માટે સ્ત્રી આપણા બધાજ સામાજીક, આર્થિક, કે રાજદ્વારી પ્રશ્નોમાં ભાગ નથી લઇ શકતી, આપણે બધા એમ માની બેઠા છીએ કે તેને તે બધા પ્રશ્નોમાં ભાગ લેવાની કંઇ જરૂર નથી. અને આવી અવળી માન્યતામાં ફેરફાર કરવા માટે વિચાર સરખોયે કરવાની કોને નવરાશ છે ? બીજા દેશોમાં સ્ત્રીઓને કેટલા સમાન હકો અપાયા છે તેનો ખ્યાલ આપણે બધા કરીએ–અને તેનાથી સમાજને કેટલો બધો ફાયદો થયો છે તેનું મનન જો આપણે કરીએ તો સમાનતા આપવા માટે અપણે વિચાર પણ કરવાની જરૂર રહેશે નહિ.

ઘણા ખરા માબાપો એમ માને છે કે છોકરીઓને બહુ ભણાવવાની શું જરૂર છે. કારણ માત્ર એટલુંજ કે તેમના દૃષ્ટિબિન્દુ માં ઘણોજ ફેર છે તેમના માનવા મુજબ સ્ત્રીને સંસારમાં રાંધવાં અને બાળકોની માતાઓ થવા સિવાય બીજું કંઇજ કામ નથી તેવી સંકુચીત દૃષ્ટિયે ભલે તેમને શિક્ષણની જરૂર ન લાગે પણ

સ્ત્રીઓની અવનતિનું કારણ

વ્યાખ્યાતાઃ-**વિમળાબ્હેન.**

ચૈત્રી પુનમને દિને 'વનિતા ઉદ્ધારક મંડળ' ની બ્હેનો સિદ્ધાચળની યાત્રા કરી એ પવિત્ર પહાડના શુદ્ધ વાતાવરણમાં જરા રસ્તાના શ્રમને અંગે વિશ્રાંતિ લે છે. ત્યાં એક બ્હેને પ્રશ્ન મુકયો, આજની આપણી અવનતિનું કારણ શું ? અને બીજી બ્હેનો ત્હેમાં રસ ભેર જોઇ રહી વિમલા બ્હેને આ પ્રશ્ન ઉપાડી લીધો ને કહ્યું. બ્હેનો ! આજની આપણી અવનતિનું કારણ અજ્ઞાનતા છે. જ્યાં સુધી આપણને યોગ્ય શિક્ષણ નહિ મળે ત્યાં સુધી આપણી ઉન્નતિ મ્હને તો અશકય જણાય છે. આપણે સેંકડો વર્ષો થયા આર્થિક પરાધીનતામાં સપડાયા છીએ. અને એજ કારણ છે. પુરૂષો આપણને ગુલામ સમજે છે, ત્હેને અંગે શિક્ષણ પણ આપણને મળી શકતું નથી પુરૂષો જાણે છે કે જો સ્ત્રીઓને શિક્ષણ આપવામાં આવશે તો એ આપણી ગુલામી કરશે નહિ આપણું ઘરકામ બગડશે અને વર્ષો થયાં પુરૂષ સમાજના સ્વાર્થ ખાતર સ્ત્રીઓ ઉપર જે બંધનો લદાયાં છે. ત્હેનો પળવારમાં નાશ થશે. આર્ય સંસ્કૃતિના નામે સ્ત્રીઓ ઉપર જે સંસ્કાર નાંખવામાં આવ્યા છે. તે નષ્ટ થશે અને આજનું સામાજીક બંધારણ કે જે ફકત સ્ત્રીઓના વ્યાપાર માટેજ ટકી રહ્યું છે ત્હેનો નાશ થશે. આપણે બધી બ્હેનો સ્હમજી શકીએ છીએ કે આ બંધારણમાં આપણું સ્થાન કયાં છે? લગ્ન જેવી પવિત્ર બાબતમાં પણ જ્યારે આપણો અભિપ્રાય માંગવામાં આવતો નથી તો બીજી બાબતોની તો વાતજ શીકરવી ? જન્મથી લઇ કરીને મરણ પર્યંત આપણી પરાધીનતાને જરાયે આંચ આવતી નથી જન્મતાંની સાથેજ પ્રથમ તો માબાપ મોંઢું કટાણું કરે છે. અને પછી સાત આઠ વરસની ઉંમર થાય ત્યારે શિક્ષણ આપવાને બદલે ઘરકામમાં ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જરાક હસીને વાત કરીએ છીએ તો વડીલોના શબ્દ પ્રહારો સહન કરવા પડે છે કોઇ કોઇ વખત માર પણ પડે છે. ત્યાર બાદ બાર કે તેર વરસની ઉંમર થતાં તો બ્હાર જવાનું પણ આપણે માટે દુષ્કર હોય છે. આપણા ઉપર સખ્ત નજર રહે છે રખેને છોકરી કંઇ કરી બેસે તો ? એ અવસ્થામાં આપણને સાપનો ભારો ગણવામાં આવે છે. જેમ બને તેમ જલ્દી લગ્નની વેતરણ થાય છે. અને લાકડે માકડું વળગાળી જાણેકે પોતાની ફરજ માંથી મુકત થયાં હોય ત્હેમ છુટકારાનો દમ ખેંચે છે. આપણે સાસરે જઇએ છીએ ત્યાં પરાધીનતા વધારે મજબૂત બને છે. કારણકે પિતૃગૃહે તો ઘરમાં આપણે સ્વચ્છંદતાથી ફરી શકાએ છીએ પણ શ્વસુર ગૃહે તો ઘરમાં અને બ્હાર બહુજ સંકોચ રાખવો પડે છે. ગળા સુધી ઘુમટો ખેંચવો પડે છે. સાસુ અને નણંદના મેંણા ટુંણાં સાંભળવાં પડે છે. સ્હવારના પાંચ વાગ્યાથી લઇને રાત્રિના અગ્યાર વાગ્યા સુધી ગુલામની માફક ઘરકામ કરવું પડે છે. છતાં ખાવા માટે સાસુ સામેજ નજર નાંખવી પડે છે. એનો હુકમ થાય તોજ ખાઇ શકાય નહિતર ભૂખ્યું રહેવું પડે. આ સ્થિતિ અસહ્ય છે. તદુ-પરાંત જો પતિદેવ શાણા હોય તો ઠીક નહિતર રાત્રિએ પણ આપણને આરામ નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં કોઇક બ્હેન બંડ ઉઠાવે તો ત્હેનું પરિણામ બહુજ ભયંકર આવે છે. સ્ટવ અકસ્માતના નામે ત્હેને જીવતાં શેકાવું પડે છે. આજનો યુવાન વર્ગ આ પરિસ્થિતિ જાણે છે, પણ સંયોગોની સ્હામે થવાની ત્હેની હિંમત નથી; એટલુંજ નહિ પણ ત્હેમની શકિતઓ મર્યાદિત છે. એટલે આપણે ત્હેમની હમદર્દી સિવાય બીજી કંઇ પણ આશા રાખીએ એ નિરર્થક છે. એટલે આપણે ઉન્નતિ કરવી હોય તો આપણે આપણા પગ ઉપર ઊભાં રહેતાં શીખવું પડશે. આર્થિક અસમાનતા ટાળવા માટે સ્ત્રીઓનું માનસ કે જ્હેના ઉપર આર્ય સંસ્કૃતિના નામે અનેક જાતની વ્હેમી માન્યતાના થરો જામેલા છે ત્હેને દૂર કરી ત્હેમાં પલ્ટો આણવો પડશે અને શિક્ષણને અંગે ફરજ પાડવી પડશે. કન્યા કેળવણી માટે ચળવળ ચલાવવી પડશે અનેક આપણી બીજી બ્હેનો જે અજ્ઞાન જન્ય કષ્ટ ઉઠાવી રહી છે. ગુલામીમાં ધર્મ માની પોતાની જાતને નીચોવી રહી છે. તેવી બ્હેનોના આત્માને જાગૃત કરવો પડશે. પુરૂષ જાત પાસેથી સ્વાધીનતા મેળવવી હોય, અને મનુષ્ય તરીકે જીવન જીવવું હોય તો આપણે આપણામાંથી અજ્ઞાનના નાબૂદ કરવી પડશે અને આપણા પગ ઉપર ઉભા રહેવા માટે નાના પ્રકારના ઘરગથ્થુ હુન્નર ઉદ્યોગ શીખવાં પડશે. આપણને જ્યારે વિશ્વાસ આવશે કે આપણી દરેક જરૂરીઆતને પહોંચી વળવાની યોગ્યતા આપણામાં સંપૂર્ણ બની છે તે દિવસે કોઇ પણ શકિત આપણો અનાદર કરી શકશે નહિ, આપણી પરાધીનતા દૂર થશે, અને આપણું વ્યકિતત્વ વિશાળ બનશે.

નવયુગને સમજતો ભવિષ્યની જરૂરીઆતો સમજતો સમાજ સ્ત્રી શિક્ષણની ઉપયોગિતા" જરુર સમજી શકશે.

ખરૂં સમાનતા એ સ્ત્રીઓનો જન્મસિદ્ધ હકક છે. જેવી રીતે આપણે બધા હવે માનતા થયા છીએ કે સ્વરાજ્ય એ દરેક પ્રજાનો જન્મસિદ્ધ હક છે, જેવી રીતે વ્યકિતગત્ સ્વાતંત્ર્ય એ બધીજ વ્યકિતઓનો જન્મસિધ્ધ હક છે. તેવીજ રીતે સમાનતા એ સ્ત્રી-ઓનો જન્મસિદ્ધ હક છે. જે હક પુરૂષોએ જમાનાઓ થયાં છીનવી લીધો છે, તે તેમને પાછો આપવો કે ન આપવો તેનો વિચાર આપણે કરીએ છીએ, તેમજ તે વિષે ઠરાવો કરવાની આપણી સરમુખત્યરી હોય તેમ આપણે માનીયે છીએ. જે હક આપણે પચાવી બેઠા છીએ તેને આપણે વગર માગ્યે તેમને આપી દેવો જોઇએ આપણે સ્ત્રીઓને જ્યારે સમાનતાની તેમની બધીજ શકિતઓને વિકસવા દઇ તે શકિતઓનો સમાજ દેશ કે વિશ્વપ્રગતિ માટેના આંદોલનોમાં ઉપયોગ કરતાં શીખીશું તે દિવસથી આપણો વિકાસ અને ઉન્નતિ ખરી ઝડપે આગળ વધશે ને દુનિયામાં આપણી ગણત્રી થશે.

મહિલાઓની ઉન્નતિનો માર્ગ.

—કુમારી નલીની મ્હેતા.

૧ સમાજમાં પુત્રનો જન્મ થતાં જેટલો આનંદ થાય છે, તેટલોજ આનંદ પુત્રીનો જન્મ સાંભળીને થવો જોઇએ. છોકરી જ્યારે પાંચ વર્ષની થાય ત્યારે નિશાળે મૂકવી જોઇએ. છોકરાઓને ભણાવવામાં જેટલું લક્ષ્ય આપીએ છીએ તેટલું લક્ષ્ય છોકરીઓને ભણાવવામાં અપાવું જોઇએ.

૨ પ્રગતિ તરફ ગમન કરવા માટે શારિરીક તંદુરસ્તી અને બળની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે માટે દરેક સ્થળે છોકરીઓ માટે કસરતના અખાડા ખોલવા જોઈએ. જેટલી જરૂરત ખોરાક અને હવાની છે. તેટલીજ કસરતની જરૂરત છે. તેમને પૌષ્ટિક ખોરાક જેવોકે ઘી, દૂધ ફળ વગેરે આપવાં.

૩ છોકરીઓને ચાલુ શિક્ષણ સિવાય ભરત, ગુંથણ, સંગીત રાંધણકળા આર્થિક સ્વાયત્તતા અને બાળ ઉછેર વગેરેનું જ્ઞાન પણ મળવું જોઇએ.

૪ અણઘડ દાયાણીના હાથે કેટલીક સ્ત્રીઓનાં અકાળે અવસાન થતાં નજરે પડે છે અને તેમાં મુખ્યત્વે કરીને ગ્રામ્ય લલનાઓ તેનો વધુ ભોગ બને છે. એટલે ગામડે ગામડેપ્રસૂતિ ગૃહો અને શિક્ષણ સંસ્થાઓ ખોલાવી જોઇએ. શિક્ષણ વગરના કેટલાક કુટુંબોમાં સાસુ નણંદ કે જેઠ જેઠાણીના ત્રાસથી ઘણી સ્ત્રીઓ કુવે પડીને ઝેર ખાઇને કે બળી મરીને પોતાના જીવનનો અંત આણે છે. આવી સ્ત્રીઓનો માનસ પલટો થવો. જરૂરી છે.

૫ પહેલાના વખતમાં સ્ત્રીઓને સર્વ પ્રકારનું શિક્ષણ મળતું, અહલ્યાબાઈ હોલ્કર, મહારાણી લક્ષ્મીબાઇ, મહારાણી વિક્ટોરીયા. આદિ મહિલાઓએ મ્હોટા મ્હોટા રાજ્યની લગામ હાથમાં લઇ સંતોષ પૂર્વક પોતાની ફરજ અદા કરી છે. શું પુરૂષોમાં બુધ્ધિ છે અને સ્ત્રીઓમાં નથી ? પણ આજે તો સ્ત્રીઓની બુધ્ધિનો વિકાસ થવાં દેવામાં આવતો નથી. તેને ઘરમાં ગોંધી રાખવામાં આવે છે. પુરૂષો વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઘૂમે છે. ત્યાં પાશ્ચિમાત્ય લલનાઓ જોઇ ઘેર આવી કહે છે કે તમને કંઇ આવડતું નથી. પુરૂષ સમોવડી બનતાં હજુ તમને વાર છે. એવું કહી ધુત્કારે છે. પણ સ્ત્રીઓનો દરેક ક્ષેત્રોમાં સહકાર માંગવામાં આવે અને તેને દરેક સ્વતંત્ર વર્તાવ મળે તો પાશ્ચિમાત્ય લલનાઓ કરતાં આર્યલલના જરાયે ઉતરતી નહિ રહે. પરંતુ પુરૂષોએ દરેક ક્ષેત્રોમાં પોતાની સાથેજ તેને અનુભવ જ્ઞાન આપવું જોઇએ.

૬ કેટલેક સ્થળે છોકરીઓને ન્હાની ઉંમરમાં પરણાવી દેવામાં આવે છે. પરિણામે ન્હાની ઉંમરમાં માતા બને છે. નતો તેને કશું શિક્ષણ મળે છે કે નતો તેની બુધ્ધિનો વિકાસ થાય છે. શારિરીક બાંધો પણ સાવ નકામો થઇ જાય છે. અને અકાળે તેનું અવસાન નિપજે છે. એટલે બાળ લગ્ન તદન બંધ થવા જોઇએ.

૭ સ્ત્રીઓ બપોરના ફુરસદના ટાઇમે નકાંમી કુથલી કે નિંદા કરી વખત ગુમાવે છે, તે કરતાં હુન્નર ઉદ્યોગની શાળાઓમાં શિક્ષણ લે તો તેની બુધ્ધિનો વિકાસ થાય. પગપર ઊભા રહેતાં શીખે; અને આત્મ વિશ્વાસ જાગૃત થાય એટલા માટે દરેક સ્થળે હુન્નર ઉદ્યોગશાળાની આવશ્યકતા મનાવી જોઇએ.

અમદાવાદમાં જ્યોતિ સંઘનો કેટલીક બ્હેનો લાભ લે છે જોકે તેમાં કેટલીક બ્હેનો શોખને ખાતર જાય છે. છતાં મ્હોટા ભાગની બ્હેનો તો આર્થિક સ્થિતિ સધ્ધર ન હોવાથી આજીવીકા અર્થે તેનો લાભ છે. દરેક સ્ત્રીઓ આર્થિક રીતે પગભર થવા એકાદ હુન્નરનો વિષય લઇ પ્રયત્ન કરે અને કેળવણી મેળવી જીવનની મોજ ચાખતાં શીખી જાયતો સમસ્ત નારી જગતની શીઘ્ર ઉન્નતિ થયા વગર રહે નહિ.

"માનકી"

—કમળ.

સારૂંયે વોડકા ગામ આજે ગમગીનીથી છવાઇ ગયું હતું. એમની લાડકવાયી દીકરી, ગામની રૂપસુંદરી, યુવાનોના હૃદયની અધિષ્ટાતા માનકીને આજ કોઇ બુઢ્ઢો પૈસાને જોરે એમની પાસેથી ઊપાડી જતો હતો. માનકીને ઘેર—એના માબાપને ઘેર આજે લાડુની ઉજાણી થઈ રહી હતી. માબાપના હૃદય આનંદથી ફુલાઇ જતા હતા. માનકીને પૈસાદાર સાસરૂં મળ્યું એટલા માટે નહિ. પણ પોતે માનકીથી પૈસાદાર થયા એના ઉલ્લાસમાં.—માનકીના હૃદયમાં આજે હોળી સળગતી હતી. હજારોના હૃદયની એ દેવી માનકી અત્યારે કોઈ બુઢ્ઢાને દેવ બનાવતી હતી,

છેવટે માનકી હોમાઇ, એ બાપ:જેવા બુઢ્ઢાનો એણે ચિતાની શાક્ષીએ હાથ ઝાલ્યો. ગામને રડતું રાખીને, માબાપને રાજીકરીને એ હંમેશને માટે કોઇ અજાણ્યા બુઢ્ઢાની સાથે ચાલી ગઇ.

વીસ વરસની એ માનકી ઘેર આવતાંની સાથે છ છોકરાંની 'મા' બની. એનાથી ઉંમરમાં મોટા એવા એના છોકરાઓથી એ ચારે બાજુથી ઘેરાઇ ગઇ. છોકરાઓ બાપની પસંદગી પર આફ્રીન પુકારી ઉઠયાં, અને ઘડીભર માટે છોકરાઓ તરીકેનું પોતાનુ કર્તવ્ય ભૂલી જઇને પોતાથી અપર માનીને પત્નિના રૂપની સરખામણી કરવા મંડી ગયા.

હવે તો ગરીબ માનકી શેઠાણી બની. એનો દોરદમામ વધી ગયો એના એક બોલે છોકરાઓ હાજર થતા. એના એક ઘાંટે નોકરો થરથરી જતાં અને માનકી પણ પોતાની જાતને ધન્ય માનવા લાગી. આવી રીતે માનકીનો સંસાર બે વર્ષ ચાલ્યો ન ચાલ્યો ને એક દિવસ ડોસાજી ભયાનક માંદા પડ્યા. એની સારવાર થાય ન થાય એ પહેલાં તો એ દમીયલ ડોસા સ્વર્ગે સીધાવ્યા. માનકી, બિચારી બાવીસ વર્ષની માનકી વિધવા બની. સમાજને મન એક શ્રાપરૂપ પ્રાણી બની, એના છોકરાઓને મન એના બાપનો જીવ ભરખી જનારી ડાકણ બની. ગઈ કાલની 'બડી' શેઠાણી આજે નોકરોને મન એક નજીવું પ્રાણી બની.

મહેલમાં રહેનારી માનકી, હજારોને દાન દેનારી માનકી એક નાનાશા ઘરમાં રહેવા ગઇ એને રોટલાના પણ સાંસાં પડવા માંડયા.

પેટ માટે માનવી શું કરતો નથી ? પેટે માનવી પાસે ભયંકરમાં ભયંકર કામ કરાવ્યાં છે. માનકીને પણ કાંઇક આવુંજ સુજ્યું. એ રૂપસુંદરીના પેટે એની પાસે દેહ વેચાવ્યો. છેવટે માનકી અચાનક માતા બની. છુપા પાપ કરનારો સમાજ માનકીના બાળકનો જન્મ સહન કરી શક્યો નહિ. સમાજના કહેવાતા અગ્રગણીઓ ધુંવા ફુંવા થઇ ગયા માનકીના બાળકના બાપે, એ પાપી પુરૂષે માનકીને પરણવાનો ઇન્કાર કર્યો. બધાથી તરછોડાયેલી માનકી નિરાધાર અટુલી થઈ ગઇ.

સમાજથી ત્યજાએલી, કુટુંબીઓથી ધિક્કારાએલી માનકીને સારી 'સોસાયટી'માં સ્થાન રહ્યું નહિ. એ લોકોના તિરસ્કારને પાત્ર બની. છેવટે એ એક દિવસ કંટાળેલી, થાંકેલી પતિતાઓના વાસમાં ગઈ, આ દંભી સમાજથી તરછોડાયેલી એ બિચારી ક્યાં જાય ? આ પતિત સમાજ સાચી પતિતાને સંઘરી શકે ખરો ? પતિતાઓએ માનકીને બોલાવી, એને સન્માની, એના રૂપની કદર કરી અને એને રાણીનું સ્થાન અર્પ્યું છેવટે એ માનકી હજારોના હૃદયની એ એક વખતની દેવી પતિતાઓમાં પણ મહાન એવી એક પતિતા બની.

✻ સમાચાર ✻

પાલણપુરમાં વૃદ્ધલગ્નઃ—અત્રેના એક શ્રીમંત અને જૈન બોર્ડિંગના ખાસ કાર્યવાહક તથા સમાજમાં આગેવાન તરીકે ગણાતા પારેખ પ્રેમચંદ કેવળે એક સત્તર વરસની કુમારિકા સાથે પૈસાના જોરથી લગ્ન કરેલ છે. કન્યા કાઠિયાવાડની હોઇ. સારી રકમ આપી સાટું કર્યું છે. શેઠની ઉંમર લગભગ સાઠ વરસની છે. શારીરિક સ્થિતિ શેઠની બરાબર નહિ હોવાથી આજે વર્ષોથી એકજ ટંક અનાજ લઇ શકે છે. શેઠ વૈદકનું કામકાજ કરે છે. એક આગેવાન તરીકે હોવાથી અત્રેથી પાંચ ગાઉ ઉપર આવેલ ગઠામણ ગામમાં છૂપી રીતે (યુવક સંઘના ડરથી) લગ્ન ક્રિયા અક્ષય તૃતિયાને દિવસે પતાવી લીધી છે. શેઠની આગલી પત્નિ ગુજરી ગયાં ને ચારેક વર્ષ થયાં હશે અને તેમની પરણવાની ઇચ્છા નથી તેવું જાહેર કરવા છતાં છાનું લગ્ન કર્યું છે. આ લગ્ન પ્રત્યે સૌ કોઇ ધિક્કારની નજરે જુવે છે. આથી જૈન બોર્ડિંગના વિદ્યાર્થીઓ પર કેવી માઠી અસર થાય છે. તે તપાસવાનું છે.

સ્વર્ગસ્થ બેન શાંતા તથા બહાદુર કમળી બેન માટે મુંબઇ જૈન યુવક સંઘની મેનેજીંગ કમીટીએ નીચે પ્રમાણે ઠરાવો કર્યા છે.

"વઢવાણ નિવાસી શાંતા બેન ઉપર ગુંડાએ કરેલ હિચકારા હુમલા સામે બેન શાંતાએ બહાદુરી ભર્યો સામનો કરી શીયળના રક્ષણ માટે જીવનનો ભોગ આપ્યો છે તે માટે મુંબઇ જૈન યુવક સંઘની કાર્યવાહક સમિતિ એ બેન પ્રત્યે ખૂબ માનની લાગણી જાહેર કરે છે. અને તેના આત્માની શાંતિ ઇચ્છે છે તેમજ તેમના કુટુંબ ઉપર આવી પડેલ આફતમાં ભાગ લે છે.

"વાંઝની રહીશ કુમારી કમળા બેનના થયેલ અયોગ્ય વેવીશાળ માટે પોતાના માતા પિતા સામે બળવો જગાડી જે સફળતા પ્રેળવી છે. એ માટે તે બેનને આજની કાર્યવાહક કમીટી ખૂબ ધન્યવાદ આપે છે અને એ રીતે ભોગ થતી બીજી કુમારિકાઓને કમળા બેનને પગલે ચાલવાની ભલામણ કરે છે.

આંતર જાતીય લગ્ન. ખેડાના બ્રાહ્મણ યુવક શ્રી. જટાશંકર મ્હેતા અને ખેડાની કુમારિકા શારદા બેન શાહ અમદાવાદના આર્ય સમાજ મંદિરમાં લગ્ન વિધિથી જોડાયાં છે.

લીંબડીના વતની રમણીકલાલ છોટાલાલ શેઠે વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તકોની મદદ કરવા પાંચ હજાર રૂપીઆ પોતાના નામે અને કન્યા કેળવણીને મદદ કરવા તેમના પત્નિ હીરા બેનના નામે બીજા પાંચ મળીને રૂપીઆ દશ હજાર મુંબઇ ઝાલાવાડી સંઘને આપ્યા છે.

અમદાવાદમાં આર્ટસ કોલેજ સ્થાપવા માટે શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ બેલાખની ઊમદા સખાવત કરી છે. તે કોલેજ જુન માસમાં શરુ થશે.

જૈન શ્વે. મૂ. કોન્ફરન્સ તરફથી તેની કેળવણી પ્રચાર યોજના પ્રમાણે વિદ્યાર્થી માટે પાઠય પુસ્તકો ફ્રી; અને નાની સરખી શિષ્યવૃત્તિઓ પાછળ બે વરસમાં રૂપીઆ પચીસ હજાર ખર્ચવાનું જાહેર થયું છે

વઢવાણ ખાતે પોતાના જેઠના કહ્યાંમાં ન રહેવાના ગુન્હા બદલ એક કેળવાયેલા જૈન યુવકે પોતાની સ્ત્રીને રોજ અસહ્ય ત્રાસ આપવો શરૂ કર્યો હોવાથી છેવટે તે પોતાને પીયર ન્હાસી છૂટી હતી. બાઇના બાપે કાયદેસર પગલાં લેવાની નામરજી બતાવતાં શહેરના વકીલ મંડળે આ બનાવ હાથ ધર્યો છે.

ખંભાતમાં સાધ્વી પ્રકરણે ભારે ખળભળાટ મચાવ્યો છે. શ્રી રામસૂરિએ ઉપસ્થિત કરેલ સંવત્સરી પ્રકરણ અંગે આ બધી બાજી ખેલાતી હોય તેમ જણાય છે, સોસાઇટીવાળાઓએ સાધ્વીજીને હથીયાર બનાવી પોતાનો દાવ ખેલવાનો નિર્ણય કર્યો હોય તેમ માનવાને કારણો છે, ખંભાતના શ્રી સંઘે આ બધી પંચાયતથી દૂર રહી. કલેશ કંકાશના બીજને મૂળથી ઉખેડી નાંખવાની જરૂર છે.

અમદાવાદમાં શ્રી સિધ્ધિસૂરિએ યુવાનીના ઉંબરમાં પગ મૂકતી બે કુમારિકાઓને દીક્ષા આપવાથી સનસનાટી ફેલાણી છે.

કુમારી વાયોલેટ માર્કહેમ નામે સ્ત્રીને વરસના ત્રણ હજાર પાઉન્ડના પગારથી બેકારસ્ત્રીઓને ધંધારોજગાર અને તેની વ્યવસ્થા કરવાનું બ્રીટીશ કેબીનેટે સોંપેલ છે.

સ્પેનના આંતરવિગ્રહમાં સ્ત્રીઓનો ફાળો કંઇ જેવો તેવો નથી. સ્પેનની સરકારના પક્ષમાં લડી સમરાંગણને પોતાના લોહીથી તૃપ્ત કરેલ છે, એટલુંજ નહિ પરંતુ ભયંકર બોંબ અને ગોળીઓના વરસાદમાં દૂશ્મનો સામે ખુબ ઝનુનથી લડી માતૃભૂમિની સેવા કરી રહેલ છે.

પછાત ગણાતી કેટલીક જંગલી જાતિઓમાં સ્ત્રીઓનું સન્માન કરવામાં આવે છે. અને તેનો પુરૂષ જેટલોજ સમાન હક્ક પરંપરાથી સ્વીકારાતો આવ્યો છે.

બીલીમોરા ખાતેનું એક પ્રકરણ સંતોષપૂર્વક સમાપ્ત થયું નેમચંદભાઇ રહી ગયા, ને બાળા મનપસંદ જગ્યાએ પરણી ગઇ પણ બીજા નવીન પ્રકરણનું શું ? બેએક મહિના પહેલાં બીલીમોરાના શેઠ ફુલચંદ રતનજીના પંદર વરસની બાળાના ડાંભેધના પચાસેક વરસની વયના શ્રીમંત શેઠ કસ્તુરચંદજી જીવાજી સાથે વેવીશાળ થયેલું. એમ સંભળાય છે કે એ શ્રીમાનને અઢારેક વરસની વયનો એક પુત્ર અને ચાર પુત્રીઓ છે છતાં કુમળી કુમારિકા જોડે એ ભાઇ પંદરેક દિવસમાં લગ્ન ગ્રંથીથી જોડાશે.

શ્રી જૈન દવાખાનું પાયધુની. આ દવાખાનાનો છેલ્લા બે માસમાં

	પુરૂષ દર્દી,	સ્ત્રી દર્દી,	બાળક દર્દી,	કુલે,	સરેરાશ
માર્ચ	૫૦૯	૪૨૪	૬૪૩	૧૫૭૬	૫૧
એપ્રીલ	૫૪૩	૪૨૦	૫૪૮	૧૫૧૧	૫૦

ઉપર પ્રમાણે દર્દીઓએ લાભ લીધો હતો. ત્હેમાં ૨૦૫ સ્ત્રી દર્દીઓને સ્ત્રી ડોકટરે તપાસી સારવાર કરી હતી.

આ પત્ર અમીચંદ ખેમચંદ શાહે ઓનેસ્ટી પ્રીન્ટરી. ૧૩૪–૧૪૨ ગુલાલવાડી, શ્રી નાથજી માળો, મુંબઇમાં છાપી શ્રી મુંબઇ જૈન યુવક સંઘ માટે ૨૬–૩૦ ધનજી સ્ટ્રીટમાંથી પ્રગટ કર્યું છે.